

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Význam hudby ve volném čase středoškolské mládeže v Jihočeském kraji

Autor: Bc. Petra Hříbalová

Studijní program: Učitelství

Studijní obor: Výchova ke zdraví- Psychologie

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Iva Žlábková Ph.D.

České Budějovice 2015

University of South Bohemia
Faculty of Education

The importance of music in his spare time high school youth in the South Bohemia region

Diploma thesis

Author: Bc. Petra Hříbalová

Study programme: Teacher Training

Field of study: health education-psychology

Supervisor: PhDr. Iva Žlábková Ph.D

České Budějovice 2015

Bibliografická identifikace:

Jméno a příjmení autora: Bc. Petra Hříbalová

Název diplomové práce: Význam hudby ve volném čase středoškolské mládeže v jihočeském kraji

Pracoviště: Katedra výchovy ke zdraví a psychologie, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Iva Žlábková Ph.D

Rok obhajoby diplomové práce. 2015

Abstrakt:

Předmětem mé diplomové práce je zkoumání významu hudby jako takové ve volném čase středoškolské mládeže v Jižních Čechách. V teoretické části jsem se zabývala funkcemi hudby, vlivem hudby na organismus a psychiku, historií hudebních stylů, dělením hudby a hudebními subkulturami. Dále jsem definovala pojem adolescent, objasnila jsem vývojová specifika tohoto období z hlediska fyzických i psychických změn. Následně jsem se zabývala pojmem volný čas, charakterizovala funkce a historii vztah mladých lidí k volnočasovým aktivitám. Na základě doposud realizovaných výzkumů jsem popsala vztah mládeže k hudbě, jakou roli hraje v životě dospívajících a jaké jsou vůbec postoje dnešních mladých lidí k hudebnímu umění.

V praktické části jsem vyhodnotila výsledky výzkumu dotazníkovou formou, kdy jsem oslovila studenty středních škol v Jižních Čechách a zjišťovala jsem jejich vztah k hudbě, frekvenci poslechu, hudební vkus, periodicitu poslechu apod.

Klíčová slova:

Funkce a úloha hudby, adolescent, volný čas, hudební preference, mládež.

Bibliographic identification

Name of the author: Bc.Petra Hříbalová

Title of the Diploma Thesis: The importance of music in his spare time high school youth in the South Bohemia region

Department: The Department of health education and psychology, the Faculty of education, University of South Bohemia in České Budějovice

Supervisor: PhDr. Iva Žlábková Ph.D

The year of defense: 2015

Abstract:

The main subject of my thesis is to investigate the importance of music as a leisure time activity among the high school students in South Bohemia. In the theoretical part my primary attention has been paid on music functions, the influence of music on the body and psyche, history of musical styles, music division and music subcultures. Subsequently I defined the term "adolescent" and clarified evolution specifics of this period in terms of physical and psychological changes. Then I described the concept of leisure time and characterized function, history and attitude of young people to leisure time activities. Based on the results of former researches I described the relationship of teen agers with music, role that music plays in the lives of adolescents and what are general attitudes of today's young people towards music.

In the practical part I analyzed the results of my questionnaire survey, when I contacted high school students in South Bohemia and examined their relationship with music, listening frequency, musical tastes, periodicity of listening, etc.

Key words:

The function and role of music, adolescent, leisure time, music preferences, youth.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 Sb. zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích, na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Uveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 13.04.2015

Bc. Petra Hříbalová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala PhDr. Ivě Žlábkové Ph. D za ochotu a pomoc při tvorbě této diplomové práce.

OBSAH

Úvod	8
1 HUDBA A ČLOVĚK	9
1.1 VÝZNAM SLOVA HUDBA	10
1.2 FUNKCE A DĚLENÍ HUDBY	12
1.3 VLIV HUDBY NA ČLOVĚKA V HISTORII A SOUČASNOSTI	13
1.3.1 HISTORIE	13
1.3.2 HUDBA A JEJÍ VLIV NA ORGANISMUS	14
1.3.3 HUDBA A PSYCHIKA	16
1.3.4 ÚLOHA HUDBY	18
1.3.5 HUDBA A VOLNÝ ČAS MLÁDEŽE	19
1.3.6 VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ	20
1.3.7 SUBKULTURY MLÁDEŽE A HUDBA	25
2 VOLNÝ ČAS A HUDBA	26
2.1 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	27
2.2 HISTORIE VOLNÉHO ČASU A HUDBY	28
3 ADOLESCENCE	30
3.1 TĚLESNÝ A ROZUMOVÝ VÝVOJ	30
3.2 PSYCHICKÉ ZMĚNY V ADOLESCENCI	31
3.3 CHARAKTERISTIKA MLÁDEŽE	32
3.4 MLÁDEŽ A VOLNÝ ČAS	33
3.5 HUDBA V ŽIVOTĚ DOSPÍVAJÍCÍCH	35
3.6 POSTOJE MLÁDEŽE K HUDEBNÍM ŽÁNŘŮM	36
3.7 UMĚLECKÉ VZDĚLÁVÁNÍ V ČR	38
4 PRAKTICKÁ ČÁST	40
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE PRÁCE	40
4.2 STANOVENÉ HYPOTÉZY	40
4.3 METODICKÝ RÁMEC	40
4.3.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	41
4.3.2 ORGANIZACE PRAKTICKÉHO ŠETŘENÍ	42
5 VÝSLEDKY DESKRIPTIVNÍ ANALÝZY	43
6 VÝSLEDKY	50
7 DISKUZE	58
8 ZÁVĚR:	60
9 POUŽITÉ ZDROJE:	
10 PŘÍLOHY: DOTAZNÍK	

Úvod

Diplomová práce má teoreticko-empirický charakter. V teoretické části popisují na základě odborné literatury problematiku volného času středoškolské mládeže se zaměřením na činnosti spojené s hudbou, vliv hudby na člověka a vývoj hudebních dějin. Dále charakterizují vliv hudby na člověka po psychické i fyzické stránce, funkce a dysfunkce hudby, vztah mládeže k hudbě. Uvádím šetření vztahu mládeže mezi vnímáním hudby a jejím aktivním provozováním, funkce hudby ve volném čase a hudební subkultury. Dále se v této části práce zaměřuji na charakteristiku adolescence, uvádím vývojové zvláštnosti a spjitost tohoto období s volným časem a hudebním vnímáním. Uvádím výzkum trávení volného času mládeže a úlohu hudby v jejich životě, postoje mladých lidí k různým hudebním žánrům.

V empirické části provedu dotazníkové výzkumné šetření s cílem zjistit rozdíly ve významu hudby pro žáky gymnázií, středních odborných škol a odborných učilišť.

Hudba v poslední době ztrácí svou estetickou funkci, tedy něco, co je pro ucelený a hodnotný rozvoj osobnosti velmi cenné a potřebné. Jsme přesyceni technologiemi, nic není nemožné, překonáváme milióny kilometrů pouhým jediným kliknutím tlačítka, otevírá se nám celý svět, který jakoby neměl hranice, vše je dovoleno, vše můžeme bezstarostně okusit. Díky sdělovacím prostředkům se dostáváme k velkému množství informací a také k velkému množství hudby. Stáváme se ale pouhými konzumenty, nedokážeme číst ve sdělení autora, který k nám prostřednictvím hudby promlouvá.

Právě proto je velmi důležité, aby byla nastolena rovnováha, abychom si pěstovali výběrovost. Výběrovost v tom, co říkáme, co čteme, co posloucháme, co na sebe necháváme působit a následně nás to vnitřně formuje. Umělecké prožitky obecně zanechávají v psychice člověka stopy, které mají vliv na jeho myšlenky, city, názory a jistým způsobem ovlivňují jednání lidí. Pro současného člověka je velmi těžké hudbu chápat jako něco hodnotného, podstatného a nepostradatelného, protože ji slyší na každém kroku již od brzkých ranních hodin, provází jej, když jde nakoupit, v dopravních prostředcích, ve výtahu, na pracovištích, dokonce i na operačním sále a koneckonců nás hudba provází i na naší poslední cestě.

A právě proto, že je hudba naším celoživotním průvodcem jako umění, které nepotřebuje slova, si zaslouží naši pozornost. Hudba nemá být jen módním doplňkem,

chvilkovou záležitostí, hudba a potažmo všechno umění si zaslouží, abychom ji chápali, uctívali a věnovali pozornost. Vnímat hudbu a rozumět jí, tomu je třeba se učit.

Téma mé práce je vztah mládeže k hudbě. Nebojím se, že bude negativní a neočekávám, že bude jen pozitivní. Čeho se ale bojím je skutečnost, že nemusí být žádný.

1 HUDBA A ČLOVĚK

V úvodní kapitole teoretické části se seznámíme s úlohou hudby ve společnosti, s významem slova hudba, vlivem, který má hudba na člověka a s historickým vývojem hudebních dějin lidstva.

Hudba má v životě jedince i společnosti významnou a důležitou úlohu, setkáváme se s ní u všech národů a etnických skupin, národy bez hudby neexistují. Provází člověka ve všech fázích jeho rozvoje, obklopuje jej na každém kroku, spoluvytváří jeho osobnost a charakter. Je vůbec nejstarší formou dorozumívání. Dalo by se říci, že hudba je řečí citu. Člověk dokáže ať již zpěvem či hrou na hudební nástroje vyjádřit své duševní rozpoložení. Dítě si již v útlém věku pobroukává vlastní melodie nebo melodie, které slyší. V pozdějším věku děti s přirozeností tančí, tleskají do rytmu písničky, hudba jim je vlastní. Dnešní svět, který je plný techniky, příliš neklade důraz na hudební aktivitu, ta se zdá málo užitečná, nepraktická, někdy i bezvýznamná, což je podle mého názoru velká škoda. (Kresánek, 2000)

Hudba patří k nejcharakterističtějším znakům člověka a lidstva a nelze ji v jejím působení a v jejích funkcích ničím nahradit. Není jen lidským výtvozem, ale sama se podílí na antropogenezi, tedy na formování člověka. Ve styku s hudbou se člověk učí hudebně slyšet, probouzí a kultivuje svůj smysl pro krásu, stává se bohatším a otevřenějším vůči světu a životu. Zvláštností hudby je, že nikdy neuspokojuje jen potřeby základní, individuální, ale i vyšší, potřeby společenské. Hudba uspokojuje potřebu pohybu, změny, aktivuje naše smysly, umožňuje nám naplnit čas nějakým smysluplným děním, dává podněty k fantazii, rozněcuje citové vzruchy a v neposlední řadě vystupuje jako partner a společník. Zvláště důležitou funkci plní hudba v procesu seberealizace, kdy se rozvíjejí specifické schopnosti a dovednosti, vyjadřujeme a sdělujeme své city, rozvíjíme svou tvořivost a formujeme bohatší osobnost. (Kulka, Poledňák, Pražáková 1988).

Slovo **hudba** se v českém jazykovém prostředí v dnešním svém významu ustálilo na přelomu 18.a19. stol., kdy nahradilo dříve používané slovo **musica**. Dnes slovo hudba

funguje jako obecnina, která se používá v řadě souvislostí. Jsou jí označovány zvukové struktury, vznikající a fungující v jiných různých souvislostech (např. při magii, náboženských obřadech, léčitelství), existující v jiných kulturních okruzích a lišící se od hudby v evropském pojetí, dále zvukové objekty podobné hudbě (např. hudba písečných dun, krápníkových jeskyní apod.)zvuková a rytmická stránka zvukové řeči, jev z oblasti jiných smyslů, kdy hovoříme o „symfonii barev“ či „harmonii chutí a vůní“. Pod označení hudba se zahrnují i skutečnosti nezvukové povahy, zejména aktivity, jimiž je hudba produkována (zejména zpěv a hra na hudební nástroj) a dále i realizační kapacity (tedy označení ve smyslu hudební kapela či orchestr). (Poledňák, 2006)

Hudba formuje a přetváří člověka, ovlivňuje celou osobnost, kultivuje a harmonizuje, od dětství utváří v jedinci potřebné kulturní a citové vazby, podílí se na rozvoji citů a vyšších emoci, podporuje rozvoj rozumových schopností. Je nezbytnou součástí plnohodnotného celistvého vývoje osobnosti, neměla by být společně s dalšími druhy umění opomíjena.

1.1 VÝZNAM SLOVA HUDBA

V této kapitole si objasníme význam hudby v širším a užším významu, vysvětlíme si užití hudby a její význam při nejrůznějších životních událostech, seznámíme se s pojmem environmentální hudba a background music, pochopíme působení hudby na lidský organismus a vliv, který má hudba na vnímání a prožívání posluchačů.

Rozlišujeme dva základní významy slova hudba, a to význam užší a širší. Hudba v užším slova smyslu obsahuje vybraný, specifický zvukový materiál, což jsou především tóny, dále hudební struktury, jako jsou skladby a hudební projevy obecně. V širším smyslu slova spojujeme hudbu s jevy, jež hudbu umožňují, zprostředkovávají a v něž hudba vyúsťuje. O hudbě se zpravidla hovoří v souvislosti s člověkem a jeho aktivitami, hudba je jedním z konstitutivních rysů člověka a lidstva (neexistuje lidské společenství bez hudby, člověk hudbu nejenom vytváří, ale hudba spoluutváří člověka a viděno v hlubší perspektivě vlastně lidstvo).(Poledňák, 2006)

Nejstarší užití hudby bylo při náboženských obřadech. Někdy byla hudba spojována s tancem a někdy sloužila k vyvolání extáze. Moderní obdobou užití hudby v náboženství je užití hudby při slavnostech, kdy hudba dotváří povznesenou atmosféru.

Ve spojení hudby s pohybem je třeba připomenout jeho nejvyšší, kultivovanou formu, tedy balet a tanec.

Hudby je bohatě užíváno i při pracovním procesu. Vytváří příjemné pracovní prostředí a některý typ hudby odstraňuje únavu, která vzniká z monotónních pracovních úkonů. Jde přitom o to, že hudba by měla vyhovovat vkusu většiny. Není dosud zcela jasné, zda takovéto užití hudby zvyšuje výkon, spíše se zdůrazňuje hygienické a profylaktické působení: předcházení stresu a usínání nad prací apod. Značně individuální je účinek poslechu hudby při duševní činnosti. U někoho aktivizuje a koncentruje pozornost, ale jakmile se ponoříme do činnosti, měla by být hudba vypojena jako rušivý element, na který se nemůžeme plně soustředit a esteticky jej vnímat. (Kulka et al., 1988)

Ještě výrazněji než v pracovním procesu se hudba uplatňuje při vytváření zvukového prostředí v obchodech, hotelových a letištních halách, v restauracích apod. Takovéto hudbě se obvykle říká enviromental music (enviroment: prostředí) nebo background music (background- pozadí). Poslání hudby je zde ovšem velmi omezené, jejím úkolem je jen překrývat nepříjemné zvuky. Masivně se uplatňuje hudba také v reklamě, kde se používají poznatky z aplikované psychologie. (Kulka et al. 1988)

Odedávna se hudba využívala k navození příjemných i nepříjemných pocitů, k uklidnění, podráždění či regulaci. Na těchto zkušenostech spočívala i odvěká snaha využívat hudby a zvukovosti k léčbě. Dnešní věda popisuje procesy působení mnohem podrobněji. Zjistila se působnost hudby na psychickou i fyzickou stránku člověka. Soudí se, že podněty jsou vedeny do limbického systému k posouzení na škále libost- nelibost. Ve fyziologické rovině sice hudba působí podobně jako jiné akustické podněty (např. i hluk), totéž však již nelze tvrdit o působení na psychiku. Rozdíl mezi hudbou a jinými zvukovými jevy je dán nejspíše tím, že hudební struktura organizuje rozsáhlý arzenál různých zvuků. Lze-li dokázat účinky primitivních hudebních forem, působnost těch složitějších narůstá přímo lavinovitě. Proto lze snadno pochopit, proč se hudba odjakživa používala při jídle, jako stimulátor pohybových aktivit, jako posilovač pracovního výkonu, jako faktor navozující uklidnění, ale i zvýšenou pozornost či obrazotvornost, extázi apod. (Fukač, 1989, s. 52).

Hudba je jedním z konstitutivních rysů člověka a lidstva. Z historie známe užití hudby při náboženských obřadech, rituálech, s vývojem společnosti se začala spojovat se slavnostmi a oslavami, v neposlední řadě se vyskytuje na pracovištích, ale významnou roli hraje i jako estetický doplněk v obchodech a restauracích. Moderní výzkumy poukazují na fakt vlivu hudby na psychickou i fyzickou stránku člověka.

1.2 FUNKCE A DĚLENÍ HUDBY

Pro bližší pochopení celé hudební problematiky je dobré si hudbu rozdělit z hlediska jejích funkcí, potažmo dysfunkcí.

Hudební věda, jež se odborně nazývá muzikologie, s pomocí některých svých disciplín, mezi které se řadí hudební sociologie, hudební estetika nebo hudební psychologie dokazuje, že působení hudby na člověka je všestranné. Zasahuje jeho oblast tělesnou a psychickou, což se uskutečňuje prostřednictvím zvukových podnětů a hudebně významové struktury, která se snaží sdělit obsah a vyjádřit smysl. (Holas, 2004, s. 65)

Funkci chápeme jako působení v systému, jako něco, co odpovídá potřebě systému, jeho vlastní homeostázi i jeho interakcím s prostředím. Dysfunkce je selhání jevu, který má působit v dané funkční relaci. Kdybychom chtěli obrazně vystihnout funkční dopad hudby na alegorickou lidskou figuru, mohli bychom říci, že hudba působí na člověka od nohou (tanec a pochod) výše (role hudby v sexuálním chování) až k pupku (stolování), dále k srdci (metaforické sídlo citů) k hlavě (symbol myšlení, moudrosti a vůle). (Fukač, 1998)

Funkce hudby lze rozdělit do několika skupin. Patří sem funkce *historicky podmíněné*, kam řadíme magickou, obřadní, náboženskou, liturgickou, slavnostní a oslavovací funkci, dále funkci vojenskou, rituální, mytologickou apod. Do *výchovných funkcí hudby* můžeme zařadit vzdělávací, didaktické a poznávací užití hudby jakou součást osvojování reality, také funkce diagnostické ve smyslu zjišťování stavu hudebnosti apod. *Komunikativní a formativní funkce* hudby souvisejí se socializačním procesem a bezprostředně ovlivňují osobnost člověka. (Shnierer, 1995, s. 48)

Hudba ovlivňuje člověka především svou fyziologickou, biologicko-regenerativní, stimulační, koordinační, terapeutickou a relaxační funkcí. Působí na celou osobnost, utváří ji a formuje. Působí sugestivně a eticky. Očišťuje, harmonizuje a vychovává. V neposlední řadě vzdělává, působí ale i normativně, citově a emocionálně, dokáže reprezentovat i spoludotvářet atmosféru. (Fukač, 1989)

Biologicko-regenerativní hudba působí osvěživě, tonifikační napomáhá dosažení správného vyvážení uvolnění a napětí, *koordinační* sjednocuje pohyby a hnutí myslí, *projektivní* pomáhá promítnout navenek různé potřeby a tužby, *sugestivní* hudba působí na nás a my jejím prostřednictvím působíme na jiné. *Hédonistická* působí potěšení a rozkoš, hudba nás očistí a tím dosáhneme uvolnění a zbavíme se vnitřních přetlaků. *Formativní* hudbou se rozvíjíme, *komunikativní* působí jako nonverbální prostředek mezilidské komunikace, *sociální* jako sjednotitel společnosti, *mobilizační* hudba burcuje a vyzývá

k činnosti, *magická* prohlubuje atmosféru napětí a tajemství. Ne každá hudba a ne v každé situaci plní hudba své pozitivní funkce. (Kulka et al., 1988).

Funkcí hudby je celá řada, pro orientaci v problému je nejvhodnější dělení z historického hlediska, dále z výchovného a v neposlední řadě z formativního, kdy působí osvěživě, ovlivňuje naše působení na okolí, působí jako nonverbální prostředek komunikace apod.

1.3 VLIV HUDBY NA ČLOVĚKA V HISTORII A SOUČASNOSTI

1.3.1 HISTORIE

Pomocí krátkého historického exkurzu se seznámíme s hudbou našich předků, především rituální, magickou a léčebnou funkcí hudby. Pomocí výzkumů pochopíme, jak dokáže hudba ovlivňovat celý organismus, podporovat či potlačovat např. chuť k jídlu, strach, emoce, metabolismus, imunitu a látkovou výměnu, léčit apod.

První počátky hudby jsou zahaleny do neproniknutelné mlhy, protože nemůžeme určit přesnou časovou a místní hranici, kdy a kde vznikly vůbec první hudební pokusy. Hudba vznikla nejprve ve starověkých kmenech jako přenos signálů. Boucháním na velké bubny na sebe kmeny upozorňovaly. Signál z bubnů se šířil stovky metrů. Nebyla to ale ještě hudba, kterou známe dnes, byly to jen obyčejné rytmické údery, které sloužily k přenosu informací. Funkce této hudby byla praktická. (Kresánek, 2000, s. 26)

V dávných dobách si moudří lidé všimli vlivu hudby na její posluchače. Dva tisíce let před narozením Krista byl hudební průmysl v Číně vysoce vyvinutý a hrál centrální roli ve společnosti. Z toho důvodu se filozofové velmi věnovali hudbě. Chápali její skutečnou sílu, a proto velmi pozorně kontrolovali svoji hudbu, aby zajistili, že je nositelkou věčných pravd. Až do naší doby se traduje, že čínský vládce jménem Šun se staral o zdravý vývoj každé své provincie svého velkého království tím, že zkoumal hudbu, kterou praktikoval. (Holas, 2004, s. 21)

O dva tisíce let později řecký filozof Platon zopakoval to samé, co už zmínil čínský vládce Šun, když řekl: „Když se změní hudba, zároveň se mění i zákony státu. Hloupí lidé klamou sami sebe, když si myslí, že hudba je neutrální a že nenese ani správné či zlé poselství. Tito lidé si myslí, že rozhodnutí o tom, jestli je dobrá nebo špatná, závisí na jejich pocitech a potěšení, které jim přináší... V hudbě se může projevit promiskuita a duch, který vede člověka k přestoupení zákona.“(Holas, 2004)

Archeologové teprve nedávno (v roce 1995) ve Slovinsku našli artefakt starý přes 45 tisíc let, který připomínal primitivní flétnu. Dr. J. Ateman podle předlohy vyrobil přesný duplikát a zjistil, že je na něj možno zahrát jednoduché melodie v systému pentatoniky – pět tónů v rámci stupnice. Sílu působení hudby znal i biblický David, který hrou na harfu zbavoval krále deprese, v Egyptě za vlády Kleopatry hudbou léčili neplodnost. A Homér ve svém vyprávění líčí, jak hudba zachránila řecká vojska pod Trójou před morem. I starověcí filozofové (Platón, Aristoteles) tvrdili, že hudba utváří osobnost člověka a rozvíjí prospěšné vlastnosti jeho duše. (Kresánek, 2000)

V minulosti byla hudba součástí rituálního léčení. Vědecké výsledky dnešní doby prokazují, že hudba může ovlivnit látkovou výměnu v těle, zaktivizovat svaly, ovlivnit pulz, povzbudit dýchání, snížit vysoký tlak či podílet se na poklesu cholesterolu v krvi. Každá skladba má vliv na některou oblast v organismu člověka – pocit síly, energie, pohybu. Jsou i skladby, které více ovlivňují city a vnímání, ale i ty, co mluví k srdci a duši. Záleží nejen na skladbě, ale také na hudebních nástrojích, které se ve skladbě používají. Na fyzické tělo působí bicí, basy, elektronická hudba i některé dechové nástroje. Na citovou složku pak nástroje dřevěné a strunné. Na mysl smyčce a na duši a city harfa, varhany či zvonkohry. (Kresánek, 2000) Vývoj hudby prošel různými etapami. Zprvu převládalo praktické využití hudby v podobě signalizace nebezpečí, rituálního léčení apod. Teprve vývojem společnosti si právem zasloužila své jedinečné a nenahraditelné místo.

1.3.2 HUDBA A JEJÍ VLIV NA ORGANISMUS

Co vše může poslech hudby ovlivnit? Jak na nás hudba působí, jaké jsou zdravotní i psychické benefity poslechu hudby? Působí na nás poslech hudby vždy kladně? To vše zodpoví následující kapitola.

Hudba maskuje nepříjemné zvuky a pocity. Může zpomalovat a vyrovnávat mozkové vlny stejně jako meditace, jóga a ostatní praktiky vytvořené ke sjednocení mysli s tělem. Dokáže zklidnit vědomí, zlepšit pozornost a navodit celkový stav pohody. Hudba ovlivňuje dýchání, s rychlejším tempem poslouchané hudby se zrychluje i dech a opačně. Dále ovlivňuje srdeční frekvenci, tep a krevní tlak. Hudba je přirozený kardiostimulátor. Tep srdce se zrychluje poslechem rychlé hudby. Hudba dokáže měnit i krevní tlak. Hudba zmírňuje svalové napětí a zlepšuje pohyb a koordinaci těla. Učitel Olaf Skille začal v Norsku používat hudbu jako terapii pro děti s těžkými fyzickými a mentálními poruchami. Ve své, „**hudební lázni**“ pouštěl dětem různé hudební žánry a shledal, že

hudba pomáhá uvolnit svalovou tenzi. Tato metoda známá jako vibroakustická terapie se používá na celém světě. (Campbell, 1997)

Hudba působí na tělesnou teplotu. Hlasitá hudba s výrazným tempem dokáže zvednout teplotu o několik stupňů a naopak. Dále hudba dokáže zvýšit hladinu endorfinů. Tyto opiáty si mozek vyrábí sám a dokáží mimo jiné tišit bolest. Hudba reguluje stresové hormony při poslechu uvolňující, náladové skladby. Mezi tyto hormony patří adrenokortikotropin, prolaktin a lidský růstový hormon. Hudba a zvuk posilují imunitní systém. Poslech hudby zvýší hladinu bílkoviny interleukinu, která je spojena se stimulací lymfocytů a zároveň snižuje hladinu kortizolu, který vyvolává zánětlivá onemocnění, alergie a ekzémy. (Campbell, 1997)

Hudba mění naše vnímání prostoru. Ve stísněných a neútulných prostorách odstraňuje pocity omezení a tísně. Dále mění vnímání času, opět poměrem čím rytmičtější, tím čas ubíhá rychleji a naopak. Hudba posiluje paměť a schopnost učení, pomáhá zvyšovat výkonnost. Washingtonská univerzita uvádí, že poslechem klasické hudby se výkonnost lidí, redigujících rukopisy, zvedla o 21,3%. Hudba podporuje romantičnost a sexualitu a ovlivňuje trávení.

Vědci z univerzity Johnse Hopkinse zjistili, že při rockové hudbě jedí lidé rychleji a konzumují větší množství potravy než při klasice“, především u smyčcových skladeb v pomalém tempu. Hudba podporuje výdrž. Od samého zrodu civilizace lidé pracují za doprovodu písní. Použití silného rytmu (asi 90 úderů za minutu) dodává člověku sílu, zejména v kombinaci s tělesným cvičením, jako např. s chůzí či tancem. Hudba dokáže také navodit pocit bezpečí a pohody, nabízí posluchači jakési zvukové útočiště. Dnešní mládež používá určitý typ hudby hudbu k úniku do vnitřního světa. Prostřednictvím hlasitosti a zakázaných textů utíkají mladí před světem, který jim připadá materialistický a pokrytecký. (Campbell, 1997).

Hudba působí na metabolismus a ovlivňuje všechny buňky v našem těle. Buněčné membrány se chovají podobně jako kmitavé body. Vlastní kmitočty membrán leží v rozsahu akustického pásma. Jestliže buňku ovlivníme zvukem tohoto kmitočtu, dojde k prudké změně koncentrace iontů vápníku, které jsou velmi důležitým regulačním prvkem buněčné látkové výměny. (Linka, 1997).

Vliv hudby na fyziologické procesy je nezpochybnitelný, ovlivňuje tělesnou teplotu, činnost srdce, endokrinní systém apod. Poslech hudby posiluje paměť a zlepšuje kognitivní výkon.

1.3.3 HUDBA A PSYCHIKA

V předchozí kapitole jsme zjistili, jak hudba působí na organismus, co vše dokáže ovlivňovat, měnit, jak obecně působí. Nyní se zaměříme na psychiku a nervový systém v kontextu s hudebním poslechem.

Schopnost hudby komplexně ovlivňovat organismus po stránce psychické, somatické, ale i na úrovni sociálních interakcí, to, že hudba může příznivě ovlivnit deprese a může působit jako stimulátor (tedy jako alternativa psychotoniik) s sebou přináší i možná negativa. Zásadám enviromentalismu jako ideologii zdravého, přírodní zákonitosti respektujícího a zachovávajícího života, se současný způsob konzumace masové hudby vymyká přinejmenším už tím, že ohrožuje zdraví aktérů, posluchačů a všech přítomných.

Hudba se pro mnohé konzumenty stává drogou. Projevuje se to jednak na úrovni neustálého zvyšování dávek hlasitosti tím, že nejen mládež, ale i starší věkové kategorie tráví většinu volného času v přítomnosti hlasité reprodukované hudby. Ta může plnit funkci zvukové clony, kterou si člověk vytváří své vlastní zvukové prostředí, aby se zbavil zvuků z okolí, které jej ruší. Takováto ochrana je ovšem relativní a záleží na hlasitosti, kterou lze zvuky z okolí maskovat, na délce zvukové expozice a také na charakteru činnosti, kterou budeme souběžně vykonávat s poslechem hudby. (Čenčíková, 1998)

Hudba vyvolává uvolnění neurotransmiterů a hormonů. Studie u klientů s Alzheimerovou chorobou zjistily, že zvýšená hladina melatoninu po muzikoterapeutických jednotkách přispívá k uvolnění stavu klientů a klidné náladě. Vhodně vybraná hudba snižuje hladinu stresových hormonů. Podobným způsobem hudba ovlivňuje také imunitu lidského organismu. Podle výzkumů dochází po poslechu hudby ke zvýšené hladině imunoglobulinu a zvýšení počtu a aktivity bílých krvinek. U skupinového bubnování byl zjištěn zvláštní vliv na modulaci neuroendokrinních a neuroimunních parametrů, který se projevuje snížením úrovně kortizolu, zvýšením počtu bílých krvinek a lymfatické aktivity. (Kantor, 2009)

Zásluhou této hudby klient dokáže zmírnit vnímání bolesti a úzkosti. Předpokladem tohoto jevu je schopnost zaměřit pozornost na hudbu nebo hudební aktivity více než na bolest. Z neurologických struktur mají v tomto procesu významnou úlohu podkorové oblasti, zejména retikulární formace. Pro zvládnutí bolesti je dále také důležitá afektivní dimenze hudby (limbický systém), vlivy prostředí, vzpomínky a dřívější zkušenost klienta. Mezi hudebními parametry, které by měla splňovat anxioalgolytická hudba, se uvádějí

malé změny dynamiky, plynulý rytmus a žádné nebo malé kontrasty. Důležité je především tempo a pulzace hudby, která by měla odpovídat srdeční aktivitě v rozsahu 50-70 úderů za minutu. (Kantor, 2009, s. 46)

Retikulární formace, jež udržuje pozornost vnímatele a hladinu aktivity v jeho vědomí, ovlivňuje i funkci sluchového centra a umožňuje výběrové hudební vnímání. Limbické útvary řídí hypotalamus, který řídí vegetativní nervstvo. Podnětná pro hudební vnímání je koncepce amerického neurologa H. W. Magouna (model tzv. **Magounova mozku.**) Autor zkoumá mozek v jeho vertikálním průřezu. Podle něj přicházejí informace do mozkové kůry dvěma systémy: klasickým, který přináší smyslové podněty z okolního světa a nespecifickým, zprostředkujícím reakce zevnitř, z podkoří mozku. První systém byl popsán Pavlovovou teorií (I. P. Pavlov 1849-1936), druhý je předmětem zkoumání. (Minn, Hutgins 1998)

Předpokládá se, že při vnímání hudby se uplatňují oba systémy. Hudební podněty jsou přenášeny specifickou cestou, tady reflexním obloukem z vnitřního ucha do centra sluchu ve spánkovém laloku mozkové kůry. Tato cesta vede i přes orgány v podkoří (limbický systém, retikulární formace), které jsou hmotným základem emocí a motivů. Tím je zapojen i systém nespecifický, který při vnímání odráží do vědomí pocity vzrušení, nálady, libosti apod. Tím si vysvětlujeme u hudebně nepřipravených vnímatelů jen citový vliv hudby, protože nedokáží proniknout do hudebních struktur. Naopak hudebně vzdělaní jedinci zachycují poslechem nejen emocionální stránku hudebního sdělení, ale dešifrují i hudební „technologie“, výstavbu struktury hudebního jazyka jako prostředky konkrétnější hudební informace. (Sedlák in Čenčíková 1998). Toto se zpravidla děje podvědomě i při náhodném slyšení rušivých akustických podnětů (např. v restauraci), čímž se psychická dekoncentrace nutná např. pro kvalitní konverzaci v restauraci ještě potencuje.

Je na místě zmínit se nyní o muzikoterapii. Světová federace muzikoterapie definuje muzikoterapii jako užívání hudby anebo jejích hudebních elementů (zvuk, rytmus, melodie a harmonie) kvalifikovanými muziko-terapeuty pro klienta či skupinu v procesu navrženém pro ulehčení a zlepšení komunikace, společenských vztahů, učení, mobilizace, vyjádření, organizace a dalších relevantních terapeutických záměrů za účelem uspokojení fyzických, emocionálních, mentálních, sociálních a kognitivních potřeb. Účelem muzikoterapie je směřování k rozvoji anebo navrácení funkcí jedince z důvodu intrapersonální či interpersonální integrace a následného zvýšení kvality života prostřednictvím prevence, rehabilitace nebo léčby. (Kantor, 2009)

Muzikoterapii jako léčebnou proceduru pomocí hudby můžeme rozdělit na autoterapii, kdy se jedinec oddává poslechu hudby či hudbu produkuje o samotě, nebo o tzv. heteroterapii, kdy je jedinec veden odborným terapeutem. Další možnost dělení je dle přístupu k hudbě, jedná se o muzikoterapii aktivní a receptivní, kdy dělení probíhá podle účasti osobnosti na procesu. (Linka, 1997, s. 61)

Po psychické stránce hudba ovlivňuje všechny procesy a stavy, ovlivňuje nálady, paměť i pozornost, působí na mozková centra, ovlivňuje pocity libosti a nelibosti, a to především poslech hudby, kterému se věnujeme soustředěně. Muzikoterapeutické působení jako užití hudby k léčebným účelům napravuje a zlepšuje společenské postavení a zařazení jedince.

1.3.4 ÚLOHA HUDBY

V této kapitole se zaměřím především na současnou úlohu hudby v moderním, hektickém a přetechnizovaném světě, na úlohu umění jako takového, na důležitost působení umění, potažmo hudby, na zdravý a plnohodnotný vývoj dítěte. Žijeme v technicky a civilizačně rozvinuté době. Každodenně jsme ve styku s nejrůznějšími technologiemi, které nás obklopují a které využíváme s naprostou samozřejmostí. Nabízí se otázka, jakou úlohu má umění, potažmo hudba v době, kdy internet zkracuje čas i vzdálenosti? Odpověď je jednoznačně kladná, protože život v dnešní přetechnizované společnosti nutně vyžaduje nějakou rovnováhu a umění je jednou z cest, jak tento rovnovážný stav zprostředkovat.

Hudba je živý proces, organismus, který se neustále vyvíjí a přetváří, hudba je typická lidem a lidské společnosti a je závislá na lidské činnosti. Hudba nepotřebuje slova k jejímu porozumění, je prostředkem, který udržuje rovnováhu mezi jedincem a světem, je prostředkem komunikace mezi autorem a posluchačem. Umění vnímat a vnitřně zpracovat příchozí hudební podněty je třeba se učit, aby došlo k porozumění poselství, které autor hudby do díla vložil. Sdělnost hudby je obecně méně dokonalá, méně přesná než u řeči. Daleko větší dávkou náznaku a mnohovýznamovosti však dokáže v některých případech, obzvláště pocitových nuancích, jazykové možnosti přesáhnout. (Kulka, 2001)

Význam a úloha hudby ve vyspělém světě stále porostou. Poroste význam hudby jako prostředku komunikace, jako nástroje, který kultivuje a zušlechťuje člověka, jako pomocníka při relaxaci a péči o duševní zdraví člověka. Moderní doba vyžaduje tvůrčí

a kreativní lidi, které hudba svým působením pomáhá dotvářet. U dětí a mladých lidí pomáhá hudba rozvíjet tvořivost, smělost, samostatnost a vytrvalost. Děti s velkým tvořivým potenciálem mají větší představivost, dychtivě vnímají vše nové, pěstují si sebedůvěru a samostatné uvažování. To vše má zpětně vliv na jejich osobnostní rozvoj, na sebevzdělávání a rozvoj stále nových dovedností, jejichž osvojení si moderní doba stále více žádá. (Jiráček, 2003)

Hudba je prostředkem relaxace, pečuje o duševní zdraví posluchačů, rozvíjí kreativitu, myšlení, samostatnost v uvažování i v rozhodování, proto je její úloha v životě člověka nezastupitelná.

1.3.5 HUDBA A VOLNÝ ČAS MLÁDEŽE

Priority v každodenním životě mladých lidí jsou odrazem jejich základních potřeb: potřeba autonomie (svobody), ale současně také potřeba jistoty, bezpečí a sounáležitosti. Dnešní mladí lidé touží po hodnotách, které se týkají jejich vlastní osoby, případně osob blízkých. V každodenním životě mladých lidí se projevují jak hodnoty zaměřené na životní jistoty, tak i tzv. postmaterialistické hodnoty, které se orientují buď na individuální stimulaci jedince, nebo se v nich projevuje touha po bezpečí a lásce. V následující kapitole si přiblížíme vztah mládeže k hudbě.

Mladiství mají oproti celé společnosti nadprůměrně rádi žánry, které jsou z pohledu majoritní populace marginální. Vzhledem k těmto žánrům však sami adolescenti vykazují různé míry oblíbenosti, což vede k diferenciaci jednotlivých posluchačských skupin. Adolescenti často poslouchají více různých žánrů najednou, jejich existence v preferenčním portfoliu však není náhodná, dospívající mají tendence poslouchat podobné skupiny žánrů, jako jejich další vrstevníci.

Tyto tendence se vysvětlují často coby produkt sdílených sociálních charakteristik dospívajících, jako je vzdělání, socioekonomická úroveň rodiny, vliv vrstevníků, vliv výchovy a masmédií, ale také jako vliv osobnostních rysů. Preference hudebních žánrů je spojená i se samotnými vlastnostmi hudby, a to nejen ve smyslu zvukovém (jako že má výrazné basy nebo je relaxační), ale i ve smyslu funkčním (např. že hudba uklidňuje, vyplňuje ticho nebo pomáhá překonat smutek). Z hlediska existence hudby v širším adolescenčním životě vyplývá najevo, že preference některých žánrů je spojena nejen s rozdílným sociálním zázemím posluchačů, ale i s různými aktivitami, hodnotovou strukturou a v přeneseném slova i s osobnostními rysy a identitou. (Kolářová, 2011, s. 89)

1.3.6 VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ

Secký (2008) získáno z <http://www.ped.muni.cz/wmus/studium/doktor/seminar/secky.htm>) uskutečnil v roce 2008 výzkum, který se týkal vztahu mezi hudebním vnímáním a aktivním provozováním hudby u středoškolské mládeže. Předpokládal, že studenti provozující hudbu:

1. Lépe chápou její sdělení, bezpečněji rozeznávají její charakter a uvědoměle hodnotí její kvalitu
2. Výzkum prokáže úzkou souvislost mezi chápáním hudby samotné a existenci opravdových znalostí o hudebních žánrech, hudební historii a hudebním životě
3. Studenti provozující hudbu mají ve výrazně větší míře pozitivní vztah právě k tomu druhu hudby, jemuž se aktivně věnují

Při přípravě a zpracování výzkumu byly tedy zvláště sledovány tyto jevy:

- aktivní provozování hudby
- hudební preference a hudební zájmy
- faktické znalosti o hudbě užitě ve zvukovém dotazníku
- hodnocení jednotlivých ukázek
- celkový pozitivní vztah ke konkrétní hudbě, vyjádřený ochotou ji poslouchat.

Zkoumaný vzorek středoškolské populace tvořilo 518 respondentů – studentů osmiletého, čtyřletého i šestiletého studijního cyklu ve věku 13–19 let. Byly využity následující techniky a metody: anamnestický dotazník, poslechový dotazník (6 ukázek z vážné hudby, 4 ukázky populární hudby). Hodnocení výzkumu bylo uskutečněno pomocí metody sémantického diferenciálu, kdy studenti odpovídali konkrétními proklamacemi:

1. zajímavá – nudná
2. známá – neznámá
3. vzrušující – uklidňující
4. náročná – odpočinková
5. veselá – smutná
6. srozumitelná – nesrozumitelná
7. jednoduchá – složitá
8. ošklivá – krásná
9. nehodnotná – hodnotná
10. líbí se mi – nelíbí se mi
11. podobné jsem slyšel – podobné jsem neslyšel

Výsledky výzkumu prokázaly, že poslech šesti dvouminutových ukázek vážné hudby po sobě je pro některé studenty psychicky zcela vyčerpávající. Šetření ukázalo, že mládež věnující se ve svém volném čase hudbě – na gymnáziích je to okolo 30 % – má výrazně pozitivnější vztah k vážné hudbě. Soubor respondentů, kteří uvedli, že mezi jejich oblíbené žánry patří vážná hudba, tvoří asi 8 % celkového počtu, než mládež bez hudebních aktivit. Výsledky prokázaly, že populární hudba je studenty obecně kladně hodnocena. V oblasti populární hudby se hodnotící postoje mládeže hudebně aktivní a neaktivní významně neliší.

Bylo zjištěno, že aktivní provozování hudby je základem pro její pochopení, schopnost a potřebu ji přijímat a pro vytvoření si kladného vztahu k ní. Aktivní provozování hudby významně ovlivňuje hudební preference příslušného vzorku mládeže ve prospěch vážné hudby. Vyšlo najevo, že u značné části mládeže nacházíme schopnost popsat konkrétní hudbu z hlediska jejího instrumentálního provedení, příslušnosti k žánru, zařadit ji k příslušnému autorovi, a tudíž i k uměleckému stylu. (Secký, 2008)

Od 60. let minulého století vykazují výzkumy různých sociálních věd pozoruhodně významnou úlohu hudby v životě dospívajících lidí. Opakovaně jsou potvrzována některá specifika adolescentů ve způsobu a kvantitě poslechu hudby, v posluchačské motivaci, ve zvláštní úloze hudby v adolescenčním vývoji a formování identity, i v rozmanité spojitosti obliby určitých žánrů a specifických forem chování. Zilmann a Gan (in Mužík, 2007) uvádějí, že průměrný americký adolescent věnuje poslechu hudby čtyři a více hodiny denně, hudbu řadí na žebříčku zájmů na první místo, a poslechu se věnuje převážně o samotě. Tyto projevy jsou pak spojeny se skutečností, že adolescenti jako věková skupina představují největší kupní sílu v hudebním průmyslu. (Mužík, 2007)

Hudební preference nejsou však jen důsledkem sociálního vlivu, ovšem i individuálních dispozic a vývojových otázek, například osobnostních rysů. Lze například najít úzké souvislosti mezi strukturou osobnosti a preferencí určitých hudebních žánrů, jak opakovaně potvrdily některé nedávné výzkumy (Renfrown a Gosling, 2003, Franěk a Mužík, 2006). Identita adolescenta, která se utváří mj. zvnitřněným vzdorem vůči autoritám, je často projevována a zpevňována prostřednictvím určitého druhu hudby. Dospívající, kteří pociťují vůči autoritám (např. rodičům) větší vzdor, poslouchají častěji takové žánry, které tyto hodnoty symbolizují (např. heavy metal či hip hop), zatímco ti, kteří s autoritami problém nemají, preferují více jiné styly. Vztah k hudbě ovlivňují také přechodné psychické stavy. Teenageři, kteří prožívají nešťastnou lásku, pocity osamělosti,

neporozumění apod. nacházejí v písních, které tyto pocity vyjadřují, emocionální podporu, porozumění a sounáležitost (Zilmann a Gan in Mužik, 2007). Mimoto se adolescenti projevují i specifickou motivací k poslechu. Nejčastěji uvádějí, že hudba jim pomáhá odreagovat se od stresu, vyplňuje ticho, zahání nudu, utlumuje pocity samoty, pomáhá navodit žádoucí emoce či posiluje pocit vlastní atraktivity atd. (Mužik, 2007).

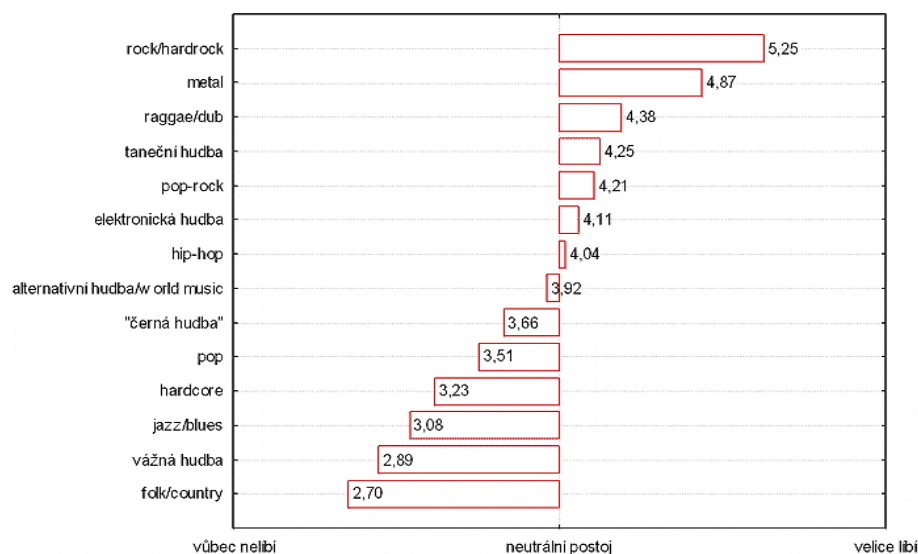
Výzkumné šetření z roku 2007(dostupné z: <http://acta.musicologica.cz/07-02/0702s04.html>) se zabývalo těmito otázkami:

1. Oblíbené hudební žánry u adolescentů a struktura této skupiny
2. Preferované hudební žánry
3. Funkční aspekty hudby, proč adolescenti hudbu poslouchají

Výzkumu se zúčastnilo 302 respondentů (z toho 176 dívek), věkové rozmezí vzorku bylo 14-18 let při průměrné hodnotě 16,6 let a směrodatné odchylce 0,9. Sto šest respondentů bylo hudebně aktivních (v době šetření hráli na nějaký hudební nástroj), 195 bylo neaktivních, 1 respondent neodpověděl. Respondenti pocházeli z různých středních škol ČR. Respondentům byl distribuován dotazník.

1. V celkové oblíbě sledované populace vedou rocková a hardrocková hudba, naopak negativního hodnocení se dostává vážné hudbě, folku a country, a jen o něco méně záporně jsou hodnoceny jazz, blues a pop.

Tabulka č. 1 : postoje mládeže k hudbě

Zdroj: význam hudby v životě dospívajících: pilotní sonda, Mužik 2007

2. Existují čtyři skupiny posluchačů podle žánrů, které upřednostňují. Posluchači středního proudu jsou příznivci popu a pop-rocku, posluchači elektronické hudby upřednostňují taneční a elektronickou a také hip-hop a rap. Posluchači tzv. “kytarové” hudby mají rádi rock/hardrock, metal a hardcore, a konečně příznivci tzv. “komplexních a reflexivních žánrů” oceňují širší spektrum žánrů, od alternativní hudby/world music, přes jazz/blues, reggae/dub, funk, soul, folk/country až k vážné hudbě.
3. Adolescenti poslouchají hudbu určitých vlastností proto, aby dosáhli určitých cílů (např. psychických stavů). Zatímco optimistickou hudbu lidé poslouchají, protože jim pomáhá navodit žádoucí pocity, zahání nudy, vhodně vyplňuje ticho a protože dokáže aktivovat, romantická hudba pomáhá cítit se posluchači méně osaměle a pomáhá mu překonat smutek. Motivační spektrum je pro různé vlastnosti jiné a má také různý potenciál, což znamená, že některé vlastnosti (např. hudba s výraznými basy) nevystupuje jako vyhraněný nástroj k dosažení určitého cíle. Dívky mají ve větší oblibě takové vlastnosti hudby, jako je melancholická, romantická či optimistická nálada, zatímco chlapci lépe hodnotí hudbu elektronickou a hudbu s výraznými basy. Dívkám též hudba pomáhá lépe překonávat stavy smutku, a zároveň jí více než chlapci poslouchají ve společnosti dalších lidí.

Hudební preferenci je dále třeba nahlížet jako dynamický, věkem proměnlivý jev. Porovnáním našich výsledků s výsledky studie provedené na o něco starší české populaci (Franěk a Mužík, 2006) zjistíme, že některé žánry během dalšího dospívání ztrácí na oblibě, zatímco jiné na oblibě získávají. (Mužík, 2007)

Výzkum potvrdil vztah aktivního provozování hudby k jejímu pochopení a především vztah mezi provozováním hudby a poslechem vážné hudby a dále významnou úlohu hudby v životě adolescentů, obzvláště ve volném čase. Zajímavé jsou rozdíly ve výběru hudebních žánrů z genderového hlediska, kdy dívky inklinují k romantické a melodické hudbě, zatímco chlapci poslouchají především rock, metal apod. K zamyšlení je také pozoruhodný vliv hudby na vytváření identity adolescenta, která je často pomocí určitého hudebního stylu projevoována a upevňována.

Radim Bačuvčík (Bačuvčík, 2010, s. 26) zrealizoval v letech 2008-2009 průzkum, ve kterém si kladl za cíl zmapovat vztah obyvatel ČR k hudbě a jejím konkrétním

projevům ve věkovém rozmezí 12-80 let. Formou dotazníkového šetření se mu podařilo získat 5566 kompletně vyplněných dotazníků.

Ve věkové skupině 15-20 let se projektu zúčastnilo 1367 respondentů, kteří na dotaz, kdy měli vyjádřit svůj vztah k hudbě, odpovídali takto, vyjádřeno v procentech:

1. Hudba mě fascinuje a neumím si bez ní život bez ní představit: 35,6 %
2. Hudbu mám rád (a) a dlouho bez ní nevydržím: 41,5 %
3. Hudbu mám rád (a), ale klidně se bez ní obejdu: 19 %
4. Hudba mě nezajímá a její poslech nevyhledávám: 2,7 %
5. Hudba je pro mě směs zvuků, které nedávají žádný smysl: 1,3 %

Markantní je fascinace hudbou v této věkové skupině a jistý druh závislosti na poslechu hudby (bezmála 42% bez hudby dlouho nevydrží). (Bačuvčík s. 33)

Další otázka se věnovala délce poslechu hudby, ať již soustředěným poslechem, nebo situacemi, kdy hudba slouží jako kulisa k jiným činnostem (práce, sport atd.), 23,6 % dotázaných z výše uvedené skupiny uvedlo údaj 3-5 hod denně. (s. 37), místem poslechu je nejčastěji domov (93,5 %), následován poslechem venku ve městě (62,5%), třetí příčku obsadil poslech v dopravních prostředcích (59,5%), více jak polovina uvedla poslech hudby u přátel (55%).

Následující tabulka ukazuje hudební preference mladých lidí mezi 15-20 lety.

Tabulka č.1

Hudební styl (denní poslech)	15 let v %	20 let v %	Celkem v %
Pop-rock	36,1	40,1	38,1
Jazz-blues	6,4	3	4,7
Hard rock, metal	17,5	16,1	16,8
Taneční-techno	22	19,4	20,7
Hip-hop	19,8	13,8	16,8
Folk-country	4,3	4,8	4,5
Vážná hudba	1,6	0,6	1,1

Oblíbenost hudebních stylů, zdroj: Bačuvčík s. 48-72, vlastní tvorba

Tyto výsledky potvrzuje i tabulka č. 80 (Bačuvčík, s. 72), kdy preferovaným hudebním stylem u mladých lidí mezi 15-20 lety je Pop, rock (40,7%), následovaný hudbou taneční (18,7%), metalem a hardcorem (15,4%) a hip hopem (12,4%).

Způsob poslechu hudby u mladých lidí je nejčastěji uváděn poslech při různých činnostech (domácí práce, studium, četba, prohlížení internetu atd.) a to 69,3% (s. 79), poslech hudby není ovlivněn náladou (72%), ale při dobré náladě mladí lidé poslouchají hudbu častěji (22,5%), než při špatné (5,5%), s. 82.

Vliv přátel a známých na výběr hudby se jeví dle výsledků jako nepodstatný (43,5%), s. 92, k pojmům, které mají mladí lidé spojených s hudbou patří (s. 96):

Energie: 71,6%, zábava: 49,1%, pohoda: 49%, přátelé: 39,6 %

Vztah mladých lidí k hudbě je velmi intenzivní, hudba je fenoménem především pro lidi do 25 let, hudba je pro mladé významným energizujícím faktorem, kdy je jako důležitý faktor vnímána i osobnost tvůrců hudby (zpěvák, kapela apod.) Důležitějším kritériem než věk je však skutečnost, jestli ještě studují, nebo již pracují. Mladí studující jsou hudbou fascinováni a neumějí si bez ní život představit, mladí pracující jsou k tomuto fenoménu poněkud chladnější, i když poslouchají hudbu delší část dne, ale více jako zvukovou kulisu. (Bačuvčík, 2010)

1.3.7 SUBKULTURY MLÁDEŽE A HUDBA

Přiblížíme si pojem subkultura, seznámíme se s nejznámějšími subkulturami ve světě a u nás. Subkultura mládeže je typ kultury vázaný na určité specifické způsoby a projevy chování, na její sklon k určitým hodnotovým preferencím, akceptování či zavrhování určitých norem chování a jednání, životní styl, odrážející podmínky života v konkrétní společnosti. Je to skupina mladých dospívajících lidí, které mají společný zájem, názor, hodnotovou orientaci, která je odlišuje od členů ostatních sociálních skupin. (Thornton, 1997)

V průběhu devadesátých let 20. století se na území České republiky etablovaly téměř všechny subkultury běžné v zahraničí. Zásadně se změnila situace v české společnosti, což se projevilo také ve způsobu trávení volného času dětí a mládeže. Výrazně přibýlo možností jak trávit volný čas, volnočasové aktivity se staly zbožím. Trh poměrně pružně reaguje na vznikající subkultury nabídkou produktů a zboží s danou tematikou (oblečení, hudba, módní doplňky apod.) (Smolík, 2010)

První subkultury se vytvářely v prostředí metalové hudby v 80. letech 20. století a to především v SRN, protagonisty byly hudební formace Iron Maiden a tisíce dalších, samotná metalová hudba se nadále rozvíjela do nových hudebních odnoží (power metal, speed metal, thrash metal, death metal, black metal.) Členové výše uvedených skupin a jejich příznivci si vytvářejí vlastní image, černou barvou si pomalovávají obličej, na koncerty a vystoupení nosí starodávné zbraně i oblečení. Filozofie, texty a podstata těchto

subkultur je satanismus, temno, deprese, nešťastné lásky a životní zklamání. (Smolík, 2010)

Na metalové subkultury navazuje v 90. letech Gothic rock s maniodepresivním předákem Ianem Curtisem, který spáchal sebevraždu. Hnutí je symbolizováno černými hábity, mrtvolně bledými tvářemi, hororovými motivy a religiózními motivy. Celé hnutí proniká do více oblastí umění, stoupenci používají hojně piercing, obrácené kříže, pořádají velké srazy a párty. Z Gothic rocku se postupem času vyvíjí Emo styl (Emo ze slova emotivní), který je charakteristický přecitlivělostí vůči sobě i okolnímu světu, černým líčením, černou barvou nehtů a specifickým oblečením. Texty hudby jsou plné nenaplněné lásky, deprese, sebevražedných pokusů apod. Příklon k tomuto stylu je doprovázen pocitem osamění, ztracenosti, zklamání, často si příznivci vytvářejí virtuální profily, prostřednictvím kterých navazují přátelství. (Smolík, 2010)

Mládež, která v průběhu zrání a dospívání teprve hledá své místo na zemi, se snaží pomocí subkultur hledat své „já“, což můžeme hodnotit kladně (navazování nových přátelství, vznik nových kapel a fanklubů), ale i záporně (drogová závislost, šikana, násilí.) Pohled většinové společnosti na příznivce jednotlivých subkultur bývá do jisté míry zkreslený vlivem předsudků a neznalosti. Svou úlohu na tomto postoji mají i média, která často informují o hnutích nepřesně a zkresleně. Mladí by měli dostat prostor pro svou seberealizaci a společnost by měla v tomto případě poskytnout mládeži volnost a podporu, ale i kontrolu a usměrňování.

2 VOLNÝ ČAS A HUDBA

V následující kapitole si přiblížíme problematiku volného času, seznámíme se s historií volnočasových aktivit a ekonomickými, sociálními a zdravotními aspekty, které aktivity ve volném čase ovlivňují. Volný čas je moderní pojem. Ačkoli fenomén volného času existuje už od starověku, pojem volného času je poměrně nový a vznikl z nutnosti vymezení volna vůči pracovní době.

Co je to vlastně volný čas? Uveďme si pár definic:

„Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti.“ (Němec, 2002)

„Volný čas je komplex aktivit mimo pracovní, společenské závazky, jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu.“

(dostupné z <http://www.fsps.muni.cz/vyuka/dokumenty/rekreologie/odpocinek.pdf>)

Pojem „volný čas“ je označován jako odpočinek, rekreace, zábava, dobrovolné vzdělávání a i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Je důležité od sebe oddělit pracovní činnosti, povinnosti a volný čas. Ve volném čase se věnujeme činnostem, které máme rádi, uspokojují nás, přinášejí radost a uvolnění. Nedostatek osobních zájmů chápeme jako negativní osobnostní rys, dlouhodobý nedostatek pocitu ze smysluplného využití volného času vyvolává nespokojenost a bývá často zdrojem různých negací v chování. Pestrost volného času závisí na věku, pohlaví, vzdělání, tělesné a duševní kondici, zaměstnáním jedince, rodinným stavem a tradicemi daného prostředí. (Pávková, 2002, s.45-46)

U dětí a u mládeže je žádoucí pedagogické ovlivňování volného času a to především z výchovných důvodů. Děti ještě nemají dostatek zkušeností a neumí se orientovat v oblastech zájmových činností. Proto se může špatně trávený volný čas stát zdrojem vážného ohrožení, jako například úrazy, šikana, překročení zákona, agresivita. Do volnočasových aktivit dětí nepatří vyučování, základní péče o zevnějšek, povinnosti spojené s provozem rodiny a domácnosti. To znamená, že součástí volného času není jídlo, spánek, zdravotní péče, hygiena a jiné činnosti zabezpečující biologickou existenci. (Pávková, 2002)

Volný čas našich dětí je bezesporu problematika, která si zaslouží pozornost nejenom pedagogů a odborné veřejnosti, ale především rodičů. Je žádoucí vědět, jaké aktivity mládež provozuje ve svém volném čase a vhodně usměrňovat a ovlivňovat výběr těchto činností jako součást primární prevence negativních jevů ve společnosti (šikana, drogy, krádeže apod.)

2.1 FUNKCE VOLNÉHO ČASU

Opaschowski ve své práci z r. 1999 uvádí následující funkce volného času:

- ✓ Volný čas jako rekreace (zotavení)
- ✓ Volný čas jako kompenzace (vyrovnání toho, co se v ostatním životě nedostává či nedaří)
- ✓ Volný čas jako katarze (osvobození a odreagování od potlačených emocí a napětí)

- ✓ Volný čas jako ventil (ventil k uvolnění přebytečné energie)
- ✓ Volný čas jako konzum (prostředek k užívání věcí a produktů)
- ✓ Volný čas jako kontrast (protiklad vůči práci)
- ✓ Volný čas jako doba podobná práci (kongruenční teorie)

S rostoucí racionalizací a byrokratizací pracovního procesu roste potřeba jedinců rozvíjet své schopnosti spontánně a kreativně v rámci volného času, tedy především v oblasti zábavy, hry, sportu, kultury a politiky. Mezi tyto schopnosti, které může jedinec rozvíjet v rámci volného času, patří např. schopnost komunikace, kooperace, řešení problémů a konfliktů, schopnost abstrakce, citlivost, fantazie, nové nápady (inovace). Zde se otvírá pole pro pedagogiku volného času. (Opaschowski, 1999)

Z ekonomického hlediska je důležité, kolik prostředků společnost investuje do zařízení pro volný čas. Z volného času se stalo odvětví, které je využíváno jak pro výchovu a vzdělávací činnost, tak komerčně. **Sociální prostředí** velmi výrazně ovlivňuje způsob využívání volného času mládeže. Vliv rodiny je zde velmi silný. Rodiče slouží svým dětem jako vzory pozitivní nebo negativní. Rodiny, které neplní dobře svoji výchovnou funkci se často vyznačují nezájmem o to, jak dítě tráví svůj volný čas. Dalším působícím sociálním vlivem jsou hromadné sdělovací prostředky, zejména televize.

Politika státu a zdravotní aspekt sledují školskou politiku a to především zakládání a ovlivňování zařízení pro volný čas dětí a mládeže, pomoc organizacím a spolkům pracujícím s dětmi a mládeží, vytváření kladných postojů dospělých členů společnosti k dětským aktivitám ve volném čase, v realizaci pedagogiky volného času a přípravy profesionálních i dobrovolných pedagogů pro tuto činnost. (Pávková, 2002)

2.2 HISTORIE VOLNÉHO ČASU A HUDBY

V antice mohl být pouze svobodný muž pánem svého času. Na aristotelskou tradici navazuje středověký důraz na *kontemplativní (rozjímavý) život* (vita contemplativa), který měl vyvažovat praktický život (vita aktiva) Zatímco v křesťanském středověku bylo za ideální životní poslání chápáno *mnišství* anebo povolání *rytíře*, vystoupil v novověké filozofii a náboženství do popředí ekonomický faktor: úspěch v podnikání byl chápán jako důsledek lidské píle a Božího požehnání. Práce byla chápána – zejména v Německu – jako základní životní náplň, někdy dokonce jako smysl života. Hudba byla součástí zprvu rituálů a modliteb, společenským vývojem se stala nedílnou součástí každodenního života. (Irmscher, 1999)

Volný čas byl jako čas svobody k rozvoji jedince i společenského života až do začátku 19. století výsadou vyšších společenských tříd. Během 19. a 20. století se postupně stává prostorem i symbolem svobody pro široké vrstvy obyvatelstva. Pro pochopení významu volného času v současnosti se musíme uvést alespoň tři faktory, které ovlivnily vývoj chápání volného času v 16-20. století. Prvním faktorem je *vznik pravidelné pracovní doby* a v návaznosti na ni dnů a hodin *pracovního volna*. Dalším faktorem je *nárůst pracovní doby v období industrializace*, čímž se stal nedostatek volného času závažným *sociálním problémem* a jeho zmírnění cílem hnutí za sociální spravedlnost. Posledním faktorem je osvícenská *idea* svobody jako základ moderního pojetí volného času. (Opaschowski, 1999)

V 20. století se v ekonomicky vyspělých zemích stalo právo na volný čas téměř samozřejmostí. Volný čas můžeme chápat dvojím protikladným způsobem – buď jako „sociální vymoženost“ nebo jako důsledek pokračující průmyslové racionalizace. V každém případě můžeme považovat kvantitativní rozšíření volného času za jeden z projevů „kulturního převratu“ současné doby. Volný čas patří podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) mezi 24 sociálních indikátorů, podle nichž se určuje životní kvalita v určité zemi. Blahobyt ještě automaticky neznamena kvalitu život. Pokud je volný čas znakem životní kvality, tak to znamená, že k zaměstnání a čistě existenčnímu zabezpečení musí přistoupit ještě další nehmotné hodnoty, které dělají společenský život lidštější a důstojnější člověka.

Zatímco ve starověku a středověku mohl mít volný čas vedle funkce rekreační také funkci sociální (navazování společenských kontaktů) a náboženskou (bohoslužby, rozjímání), rozlišujeme v současnosti minimálně 3 hlavní funkce volného času a to: regenerace sil, kompenzace jednostranné práce a vlastní orientace v životě (volný čas jako prostor k nalezení smyslu života.) (Opaschowski, 1999)

Hudba se vyvíjela spolu se společenským rozvojem. S přibývajícím množstvím volného času se zároveň dostaly do popředí hodnoty a zájmy, které člověka v nemalém měřítku formují a ovlivňují. Hudba ve všech svých podobách zde má své významné místo.

3 ADOLESCENCE

Kapitola pojednává o vývojovém období adolescence, popíšeme si tělesné i duševní změny, které toto období provázejí, jejich dopad na jedince.

Období adolescence je druhou fází relativně dlouhého časového úseku dospívání. Trvá přibližně od 15 do 20 let s určitou individuální variabilitou (zejména v oblasti psychické a sociální, vzácněji i somatické). (Vágnerová, 2000, s.324)

3.1 TĚLESNÝ A ROZUMOVÝ VÝVOJ

Adolescence je obdobím, kdy si mladý člověk vybírá vzory a navazuje intimní osobní vztahy, jeho potřeba intimního života je v daném období většinou velmi naléhavá a obtížně kompenzovatelná. Soužití v rodině a ve škole nemusí být v tomto období ještě optimální, jelikož adolescenti se mnohdy jen velmi neradi řídí radami svých rodičů. (Vágnerová, 2002)

Toto období lze rozdělit do dvou fází, na ranou a pozdní adolescenci. Pozdní adolescence zahrnuje období od 15 do 20 let. Dochází k pohlavnímu dozrávání a prvnímu pohlavnímu styku. Jedná se o období komplexnější psychosociální proměny, mění se osobnost jedince i jeho společenská pozice. Důležitým sociálním mezníkem je ukončení profesní přípravy a následná volba dalšího studia nebo nástup do zaměstnání. S tím je spojeno dosažení či oddálení ekonomické samostatnosti, které dosahují nejdříve lidé v dělnických profesích a nejpozději vysokoškoláci. (Vágnerová, 2002)

Tělesný vzhled jednotlivce silně působí na psychiku. Nespokojenost s typem postavy, opoždění ve vývoji druhotných pohlavních znaků, nebo naopak jejich nápadný vývoj, mohou být pro jedince zdrojem nepříjemných prožitků, popř. i pocitu méněcennosti. Tato skutečnost se může nepříjemně odrazit v jejich chování, proto je nutné brát ji v úvahu a citlivým způsobem mládež vést a ovlivňovat. Hudební styly a vzory mají v tomto vývojovém období v životě adolescence veliký význam. (Hájek et al., 2008).

Duševní a tělesná výkonnost jedince se zlepšuje, stejně tak se zlepšují jeho vztahy vůči společnosti. Zpomaluje se tělesný růst, dochází ke stabilizaci v oblasti duševního vývoje. Dochází k harmonizaci vztahu mezi myšlením a afektivitou, adolescent se zbavuje egocentrismu, objektivněji dokáže hodnotit skutečnost, avšak vlivem nedostatečné zkušenosti obsahují jeho soudy ještě prvky radikalismu a nedostatek kompromisů. Adolescent dosahuje vyššího stupně uvědomění sebe sama i své pozice ve společnosti, pokračuje kritické osamostatňování od rodičovské autority, což pro mnohé rodiče bývá

relativně bolestné. Adolescenti jsou postupně schopni kontrolovat projevy afektů a začínají být schopni racionálně srovnávat své výkony s jinými lidmi. (Kohoutek, 2008).

Hledání identity se realizuje dle Plhákové (2006) především prostřednictvím intenzivní sebereflexe. K hlubšímu porozumění sobě samému slouží především přátelské vztahy mezi adolescenty. Hledání identity je provázeno snahou a určitou osobní autonomií. Životní plány vytvářené v období adolescence mohou mít vliv na lidský život až do vysokého věku. Dospívající jedinec si formuje své ideály a stanovuje si hlavní životní priority. Vrstání do různých životních oblastí se projevuje především tím, že adolescent nejenže asimiluje různé společenské hodnoty, ale tyto hodnoty naplňuje svými vlastními zkušenostmi. (Plháková, 2006)

3.2 PSYCHICKÉ ZMĚNY V ADOLESCENCI

Adolescence také představuje dovršení psychosexuálního zrání. Ustaluje se jednoznačné sexuální zaměření, adolescent si vytváří ideál partnera, u něhož zprvu dominují vnější znaky, především tedy zjev, krása partnera. Později začínají na důležitosti nabývat charakterové a morální hodnoty. Úspěchy a naopak také neúspěchy při navazování vztahů k opačnému pohlaví do značné míry ovlivňují celkovou sebedůvěru a sebeúctu adolescentů. Tento věk nápadně provází touha diskutovat jak při řešení teoretických problémů, tak i v běžných životních situacích. (Hájek et al., 2008)

Duševní rovnováha a spokojenost chlapce či děvčete v období mezi patnáctým a osmnáctým rokem je více než jindy závislá na tom, jak sami sebe hodnotí. Chlapci, kteří pomaleji vyspívají, bývají také duševně méně vyrovnaní, a proto mají tendenci kompenzovat tento pocit často poměrně výstřednějším chováním, než dívky. (Kohoutek, 2008). Citové reakce mládeže jsou diferencovanější a přiměřené podnětům, i když se zvláště v počáteční fázi objevuje citová ambivalence, tedy kolísání citů mezi protikladnými póly, od lásky k nenávisti.

Úroveň rozvoje psychiky i tělesné zdatnosti a vyzrálosti vedou mladé lidi k pocitu rovnosti s dospělými, s nimiž z této pozice i jednájí a dožadují se i z jejich strany jednání jako rovný s rovným. Nepochopení této skutečnosti ze strany dospělých vede ke konfliktům, častěji v první polovině tohoto věkového období. Tolerance a schopnost pochopit a hodnotit jednání druhých nastupuje u mladých lidí v druhé polovině tohoto

období. Důsledkem toho se v tomto období zklidňuje často velmi napjatý vztah mládeže k autoritám, zvláště k rodičům.(Hájek et al 2008).

Velkou změnou je pro mládež přechod ze základní školy na školy střední. Přináší s sebou mnoho změn, s nimiž se žáci musejí vyrovnat, zvláště náročnější učivo, pečlivější domácí příprava, složitější učební metody, nové složení třídy a také odloučení od rodiny. Významná je i změna ve vztahu učitele a žáka, učitelé studentům na středních školách vykájí. Je důležité si uvědomit, že mnoho mladých lidí v tomto období ještě nemá přesnou představu o svém budoucím povolání, jejich zájmy a schopnosti ještě nejsou zcela vyhraněné. (Kohoutek, 2008)

3.3 CHARAKTERISTIKA MLÁDEŽE

Jednoduše charakterizovat mládež 21. století je poměrně obtížný úkol. Skalková (1996) upozorňuje na zaměřenost dospívajících pro daný okamžik, na krátkodobou módu, určitý druh hudby, atraktivní vzhled, divoký účes a snahu maximálně omezit zásah dospělých.

Mládež nemá jiné názory, jiné pohledy na svět a na život než je ten, který ji obklopuje. Po zásadních společenských změnách v roce 1989 se změnil přístup mladých lidí od vize poctivé práce, která jediná dokáže vyvést jedince z marasmu, k heslům, diktujícím nový životní styl, jako jsou, nevaž se, odvaž se apod. Styl života dnešních mladých lidí charakterizuje vysoká míra individuální svobody, provázený osobní a sociální nejistotou. Vnímají nové jevy a trendy v Evropě, jako je odkládání rodičovství, rozvoj informačních technologií, globalizace kultury apod. Všechny tyto změny reflektuje Bílá kniha o mládeži, přijata v roce 2001 Evropskou komisí pro mládež jako základní dokument týkající se mládeže v zemích EU. (Sak, 2000)

Bílá kniha uvádí tři základní charakteristiky mládeže na přelomu století:

- ✓ Doba mládí se prodlužuje a to v závislosti na bohatství konkrétní země, protože jen bohatá země umožňuje dlouhou dobu dospívání, čímž ale paradoxně vytváří předpoklady pro růst deviantního chování. V současném západním světě je nejdelší období adolescence v celé historii lidstva.
- ✓ Prohlubuje se kvantitativní nerovnováha mezi mladými a staršími věkovými generacemi, kdy starší reagují na větší volnost mládeže tím, že se jí chtějí přiblížit (oblékání, styl mluvy apod.).

- ✓ Kolektivní modely jednání v současné době ztrácejí na významu, je nezbytné mladého člověka plně zapojovat aktivně do života a nedopustit nárůst patologických jevů, jako jsou kouření, patologické hráčství, drogy a kriminalita, které v této části populace nebývale narůstají.

Život mladé generace vždy poutal pozornost společnosti. Jestliže chceme charakterizovat dnešní mládež, není bez zajímavosti připomenout, že již v 5. století př. n. l. Sokrates říká, že mládež si zvykla na velký přepych, přezírá autority a nemá úctu ke stáří. Babylonská tabulka uložená v Britském muzeu, jejíž stáří se odhaduje na pět tisíc let, nese nápis:

Jak je ten mladý svět nemorální. „Dostupné z: (http://www.vart.cz/taxus_bohemica/revue-chk/r04c02/intermezza/veroslav-mertl.htm)

Socializaci lze definovat jako celoživotní proces, při němž si jedinec osvojuje pravidla chování, názorů, hodnot a postojů s cílem stát se plnohodnotným členem společnosti. Většina sociologů a psychologů uvažuje o socializaci jako o procesu, který začíná narozením a končí smrtí. Je to kontinuální proces a jeho periodizace záleží na volbě znaků, jimiž jsou charakterizována určitá období (např. periodizace podle E. Eriksona, J. Příhody, J. Alana). Primární jednotkou socializace je rodina, vedle níž mají na vytváření postojů a zkušeností i party, resp. subkultury mládeže. (Smolík, 2010)

V období adolescence dochází k tzv. nové kvalitě socializace, kdy jsou rodinné autority nahrazeny dohodnutými pravidly skupiny, na jejichž formulaci, obhajobě a ochraně má mladý člověk možnost sám se podílet a kdy zažívá pocit svobody, který je dán fyzickou nepřítomností autority rodičů. Je zde prostor pro otevřenou konfrontaci různých proudů a norem, dochází k ověření tolerance dospělých a solidarity vrstevníků, často pomocí provokativního chování. (Smolík, 2010)

3.4 MLÁDEŽ A VOLNÝ ČAS

Za posledních 20 let došlo v oblasti volného času v životě mládeže ke změnám. Kultura a sport se zkomercionalizovaly, probíhá informační revoluce. Dominantním médiem se stala televize v těsném závěsu s počítačem, kdy tato média tvoří těžiště volného času. Na předních místech ve volném čase mládeže je poslech hudby, návštěvy restauračních zařízení a nicnedělání. V poslední době zaujímají významné místo další aktivity, spojené s informačními technologiemi, jako jsou mobilní telefony a využívání internetu. (Kraus, 2006)

Obecně lze konstatovat, že mládež má více volného času než dospělí. Na konci sedmdesátých let se tato hodnota pohybovala kolem 32 hodin týdně, na konci devadesátých let se tato hodnota dle výzkumu Krause pohybovala již kolem 36 hodin týdně. Průměrná denní hodnota volného času se pohybuje kolem 6. hodin v týdnu, o víkendu tyto hodnoty stoupají až na 9 hodin, z hlediska genderových rozdílů uvádějí dívky nižší průměrné hodnoty volného času oproti chlapcům. (Kraus et al., 2006)

Existují dvě volnočasové aktivity, které mají u mládeže každodenní frekvenci. Jedná se o sledování televize a poslech hudby, kdy mladší věková skupina upřednostňuje sledování televize a videa, starší poslech hudby. (Sak, Saková, 2004)

Tabulka č. 2

Činnost	ČR % hodnoty 2001		ČR % hodnoty 2003		ČR celkem		Polsko	
	týdenní	denní	týdenní	denní	týdenní	denní	týdenní	denní
Spánek	60	8,6	59,8	8,5	59,9	8,5	59,4	8,5
Škola	28,5	5,7	28,4	5,7	28,5	5,7	26,7	5,3
Stravování	10	1,4	10,2	1,5	10,2	1,5	10,6	1,5
Domácí práce	4,4	0,6	4	0,6	4,2	0,6	5,6	0,8
Sledování TV	10,8	1,5	12	1,8	11,4	1,6	11	1,6
Poslech hudby	6	0,8	6	0,9	6,1	0,9	7,4	1
Internet	3,3	0,5	3,9	0,6	3,7	0,5	4,2	0,6
Sport	8,2	1,2	5,5	0,8	6,9	0,9	10,6	1,5
Nuda	1,8	0,3	5,5	0,8	3,7	0,5	2,5	0,4
Příprava do školy	9,8	1,4	8,6	1,2	9,3	1,3	8,7	1,2
Jiné	7,8	1,1	5	0,7	6,4	0,9	1,9	0,3
Volný čas	41,9	5,9	42,8	6	42,4	6	42,3	6

Zdroj: Výzkum volného času mládeže v ČR a Polsku, Sak, Saková 2004

Z uvedených údajů vyplývá, že respondenti celkem tráví u televize průměrně 11,5 hod týdně, nejvíce času v neděli. Pozornost si zaslouží nárůst sledování tohoto média v průběhu dvou let o 1,3 hod. Zajímavý údaj se týká pohybových aktivit, kdy během sledovaných dvou let došlo ke snížení v týdenním horizontu o 2,8 hod. Razantní růst zaznamenaly u mládeže aktivity spojené s využíváním informačních technologií, dospívající generace využívá internet nejvíce z české populace, ale i nuda a nicnedělání, což může vést k patologickému využívání volného času. Časová dotace tohoto zahálení činila v r. 2001 cca 2 hod. týdně, v roce 2003 to bylo již 5,5 hod týdně. Zajímavé je zde rozdělení zahálky z hlediska pohlaví, kdy více jak polovina dívek se nikdy nenudí, naopak u chlapců jsou zastoupeny četnosti s vyšší dobou denní nudy. (Kraus et al., 2006).

Současná mladá generace vyrůstá pod tlakem masové kultury, především komerční televize. Normální se pro značnou část mládeže stává, aby byla bavena bez vynaložení námahy. (Sak, 2000). Z uměleckých oblastí mívá mládež nejživější zájem o populární hudbu a také o tanec v jeho módních formách. Ten poskytuje příležitost k projevům spontaneity. V zájmových oblastech vystupují do popředí individuální rozdíly, ne však již tak výrazně, na formování zájmů má významný vliv sociální prostředí, ve kterém mladí lidé žijí. (Hájek et al., 2008)

3.5 HUDBA V ŽIVOTĚ DOSPÍVAJÍCÍCH

V této kapitole se zaměříme na úlohu a význam hudby v období dospívání.

Proč je pro dospívající hudba tak úzce svázána s jejich vývojem? Pro utváření adolescenční identity je typické pozvolné vymaňování se z vlivu rodičů a vytváření vrstevnických skupin. Vrstevníci, kteří jsou chápáni jako atraktivní či hodní autority, jsou mimo jiné svou vlastní hudební preferencí vzorem ostatním členům skupiny. Unifikace hudebního vkusu posiluje adolescentův pocit sounáležitosti se skupinou, a zároveň mu pomáhá odlišit se od vrstevníků dalších skupin a tím se utvrzovat ve vlastní výlučnosti. Vyjadřování hudební preference a s tím spojených projevů (způsob účesu, oblékání atp.) pak funguje jako ochranná známka, která jedince jasně vymezuje, a na základě konsenzu v rovině hudebního vkusu pak může vést ke vzniku dalších vazeb (partnerských aj.). Vyjádření hudební preference uvedeným způsobem je možné chápat i jako formu komunikace, jelikož v sobě kóduje i další informace o jedinci. To vše přitom platí nejenom o hudbě, ale i o dalších komponentech populární kultury. (Mužik, 2007)

Hudební preference nejsou však jen důsledkem sociálního vlivu, ovšem i individuálních dispozic a vývojových otázek, například osobnostních rysů. Lze například najít úzké souvislosti mezi strukturou osobnosti a preferencí určitých hudebních žánrů, jak opakovaně potvrdily některé nedávné výzkumy (Renfrown a Gosling, 2003, u nás Franěk a Mužik, 2006). Identita adolescenta, která se utváří mj. zvnitřněným vzdorem vůči autoritám, je často projevována a zpevňována prostřednictvím určitého druhu hudby. Dospívající, kteří pociťují vůči autoritám (např. rodičům) větší vzdor, poslouchají častěji takové žánry, které tyto hodnoty symbolizují, (např. heavy metal či hip hop), zatímco ti, kteří s autoritami problém nemají, preferují více jiné styly, nebo ony rebelující prvky

zmiňovaných žánrů nevnímají jako významné. Vztah k hudbě ovlivňují také přechodné psychické stavy. Teenageři, kteří prožívají nešťastnou lásku, pocity osamělosti, neporozumění apod. nacházejí v písních, které tyto pocity vyjadřují, emocionální podporu, porozumění a sounáležitost. (Zilmann a Gan, 1997). Mimoto se adolescenti projevují i specifickou motivací k poslechu. Nejčastěji uvádějí, že hudba jim pomáhá odreagovat se od stresu, vyplňuje ticho, zahání nudu, utlumuje pocity samoty, pomáhá navodit žádoucí emoce či posiluje pocit vlastní atraktivity atd. (Mužík, 2007)

3.6 POSTOJE MLÁDEŽE K HUDEBNÍM ŽÁNŘŮM

Od poloviny dvacátého století vzrůstá ve vyspělých společnostech význam populární hudby pro mládež, ta se stala dominantním prvkem subkultury mládeže. Jednotlivé hudební směry a žánry se stávají prostředkem identifikace sociálních a marginálních (okrajových) skupin mládeže. (Sak, 2000)

Populární hudba je produktem kulturního a ekonomického vývoje moderní společnosti, kdy obrovský rozmach hudby je umožněn prostřednictvím dynamického vývoje v oblasti záznamu a přenosu hudby. Hudba a speciálně hudba pro teenagery se stala vlivem vývoje technologií centrem velkého byznysu a zdrojem obrovských zisků. (Sak, 2000)

Hudba různých módních hudebních žánrů je nezbytným průvodcem pubertální a postpubertální krize a dospívání. Ve společnosti, kterou dospívající vnímá jako dehumanizovanou, se s pomocí hudby pubescent vyrovnává se svou osamělostí a deprivací. Hudba se tak stává socializačním činitelem. Módní hudba je pro mládež vzorem a zdrojem norem chování a hodnot. Zpěváci se stávají vzory chování a životního stylu, čímž přispívají k utváření celoživotního generačního vědomí. (Sak, 2000)

Vztah k hudbě se během života proměňuje, což má své důsledky např. v nákupním chování na trzích hudebních produktů. Tyto proměny souvisejí především s věkem, ale také uměleckým vzděláním, s velikostí bydliště a vůbec se socioekonomickým statutem a dalšími preferencemi. Tyto proměny mohou mít vliv na preferenci reprodukované či živě prováděné hudby a zejména na preferenci jednotlivých hudebních stylů či typů hudby a vnímání s nimi souvisejících doprovodných jevů. Lze například pozorovat, že publikum kulturních akcí tvoří z větší části ženy, zatímco motivací mužů je spíše doprovázet svou partnerku, které o návštěvě rozhodla. (Bačuvčík, 2010)

Následující tabulka vyjadřuje výzkum, který zjišťoval oblíbenost hudebních směrů žánrů v roce 1992 a 1996 pomocí čtyřstupňové škály 1-nemám rád, 2-je mi lhostejná, 3-mám ji rád, 4- neznám ji, u každého žánru byly uvedeny příklady skupin a zpěváků, které pro respondenty představovaly konkrétní hudební směr.

Tabulka č. 3

Hudební směr	1992	1996
	Pořadí oblíbenosti	
Rock 60. léta	1	1
Tramprská písnička	2	2
Současný rock	3	4
Pop	4	7
country	5	5
Disko	6	-
Rock and roll 50. léta	7	3
Artrock	8	6
Folk	9	10
nová vlna	10	9
vážná hudba	11	8
Hard rock	12	15
punk	13	14
underground	14	13
dechovka	15	16
folklor	16	11
Jazz	17	12

Zdroj: Výzkum volného času mládeže v ČR a Polsku, Sak, Saková 2000

V popředí oblíbenosti je u mládeže rock padesátých a šedesátých let, jehož oblíbenost dokonce ve sledovaném období mírně vzrostla, tuto retro vlnu následuje rock současný. Country a trampská píseň mají stabilní pozici, následuje pop. Překvapivý je poměrně výrazný nárůst oblíbenosti vážné hudby, folkloru a jazzu. Nejméně oblíbené jsou směry hard-rocku, punk hudby a dechovky. Zajímavé jsou i závěry analýzy vývoje postojů

k jednotlivým žánrům hudby v závislosti k věku. S přibývajícím věkem (respondenti mezi 11-26 lety) klesá zájem o art rock, punk, novou vlnu, underground a hard rock, naopak se zvyšujícím se věkem vzrůstá zájem o vážnou hudbu. (Sak, 2000)

Počáteční diverzifikovanost, mnohotvárnost preferovaných stylů hudby, se postupně s věkem stále více homogenizuje. To pravděpodobně souvisí s odlišnou kulturní úrovní rodin, která se promítá do startovního postoje dítěte. Vliv rodiny postupně klesá ve prospěch vrstevníků a masmédií. (Sak, 2000)

3.7 UMĚLECKÉ VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

Umělecké vzdělávání má v českých zemích dlouhou tradici, jejíž počátky sahají až do 17. století. Vznikem městských hudebních škol v 19. Století byla založena tradice organizovaného hudebního vzdělávání v českých zemích. V období první republiky se dále počet hudebních škol zvyšoval a byl stanoven i odborný dohled školní inspekce.

V šedesátých letech 20. století se všechny hudební školy transformovaly na lidové školy umění a teprve novelizace školského zákona po roce 1989 dala hudebním školám dnešní název: základní umělecká škola. V současné době jsou základní umělecké školy součástí systému na sebe navazujícího uměleckého vzdělávání.

Základní umělecké školy (dále ZUŠ) vzdělávají mimořádně nadané jedince a odborně je připravují na neprofesionální uměleckou činnost, jakož i na studium ve středních a vysokých školách uměleckého nebo pedagogického zaměření a na studium na konzervatořích. Organizace výuky probíhá již pro děti od pěti let v rámci tzv. přípravného studia, navazuje základní studium I. stupně, které je sedmileté, II. stupně na čtyři roky, které může být rozšířené s vyšším stupněm vyučovacích hodin. (Sbírka zákonů ČR, 2005)

V teoretické části jsem se pokusila objasnit význam hudby v životě dospívajících, především ve volnočasových aktivitách. Popsala jsem historický význam hudby, její význam ve vývoji společnosti a její funkce, které jsou se společenským vývojem silně spjaty. Dále jsem objasnila vliv hudby, a to přijímané či aktivně provozované, na celkový fyziologický i psychický stav organismu. Výzkumná šetření Josefa Seckého z roku 2008 prokázala pozitivnější vztah středoškolské mládeže k vážné hudbě, jestliže ji sama aktivně provozuje. V oblasti populární hudby se hodnotící postoje hudebně aktivní a neaktivní mládeže významně neliší. (s.19-22).

Od 60. let 20. století se sociální vědy zajímají o význam hudby v životě dospívajících. Opakovaně jsou potvrzována specifika adolescentů, a to ve způsobu, motivaci, kvantitě, formování identity, oblíbenosti žánrů a specifčnosti forem chování.(s. 21)

Výzkumné šetření z roku 2007 zjišťovalo oblíbenost hudebních žánrů, preferované hudební žánry a důvody, proč adolescenti hudbu poslouchají. Prvenství v poslechu u sledovaného vzorku 302 respondentů patří rockové hudbě, naopak negativní hodnocení se dostalo vážné hudbě. Z výzkumu vyplynuly čtyři skupiny posluchačů, které upřednostňují pop, rap, rock a alternativní hudbu, zastoupenou jazzem, funkem, soulem a country. Mezi posluchačskými motivy převládala snaha o nastolení žádoucích psychických stavů, zahnání nudy a překonání smutku. Dívky uváděly zájem o takovou hudbu, která je melancholická, romantická, zatímco chlapci lépe hodnotili hudbu s výraznou basovou složkou. (s. 23)

Hudební subkultury hrají v životě adolescentů významnou socializační roli, jmenování s jejich pomocí hledají své místo ve společnosti, ve vrstevnické skupině, navazují nová přátelství, je uspokojena jejich potřeba někam patřit, něco společného sdílet. Z výzkumu Saka, Sakové (2004), který se týkal preferovaných volnočasových aktivit mládeže vyplynula významná úloha poslechu hudby a to hudby populární (tab.č.2,s.33), vysoký zájem byl zaznamenán i o aktivity, které jsou s hudbou spojeny, a to o tanec apod.

Oblíbenosti konkrétních hudebních žánrů se týkal čtyřletý výzkum Saka (2000) v letech 1992-1996, kde se respondenti vyjadřovali ke konkrétním hudebním směrům. V první pěti preferovaných se dle očekávání umístil rock, pop, současný rock, country a také trampska písnička, které obsadila druhou příčku. Významný je i nárůst oblíbenosti poslechu vážné hudby s přibývajícím věkem.(s. 34)

V praktické části práce se pokusím zjistit oblíbenost hudebních stylů a současná stav vnímání a přístupu k hudbě současných adolescentů.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE PRÁCE

Výzkumná práce je zaměřena na zjištění preferencí a významu hudby u mladistvých. Výzkum je koncipován jako dotazníkové šetření, které zajišťuje data od souboru žáků tří středních škol. Metodologický rámec postupuje v deskriptivní a komparativní rovině. Cílem práce je tedy vzhledem k teoretickému zázemí, explodovat rozdíly mezi studenty gymnázia, učiliště a střední školy, a zjistit, zda je mezi nimi rozdíl ve významu hudby, hudebních preferencích či v návštěvnosti hudebních akcí.

4.2 STANOVENÉ HYPOTÉZY

Vzhledem k celkové problematice a cílům práce, jsem stanovila šest hlavních hypotéz.

1. Studenti SPgŠ, gymnázia a SŠ preferují odlišné hudební žánry.
2. Studenti SPgŠ, gymnázia a SŠ navštěvují odlišné druhy hudebních akcí.
3. Využívaná hudební média se mezi studenty liší.
4. Starší studenti přikládají hudbě jiný význam než ti mladší.
5. Studentky přikládají hudbě odlišný význam než studenti.
6. Hodnocení významu hudby souvisí s velikostí bydliště respondenta.

4.3 METODICKÝ RÁMEC

Praktická část je reprezentována exploračním kvantitativním výzkumem. Samotnému výzkumnému šetření předcházelo sestavení dotazníku, pomocí kterého jsem v patnácti otázkách zjišťovala informace o vztahu středoškolské mládeže k hudbě. Dotazník je velmi častou výzkumnou technikou, která spadá do psychodiagnostických metod založených na subjektivní výpovědi osoby o jejích vlastnostech, postojích, názorech, způsobu reagování, znalostech atd. Jeho konstrukce vychází z principu introspekce, probandovy odpovědi jsou závislé na jeho vnitřních poznatcích. Vlastní dotazník vznikl na základě analýzy teoretických poznatků a obsahuje položky, na které respondent odpovídá ano, ne popř. nevím či vybírá z vícera dostupných odpovědí.

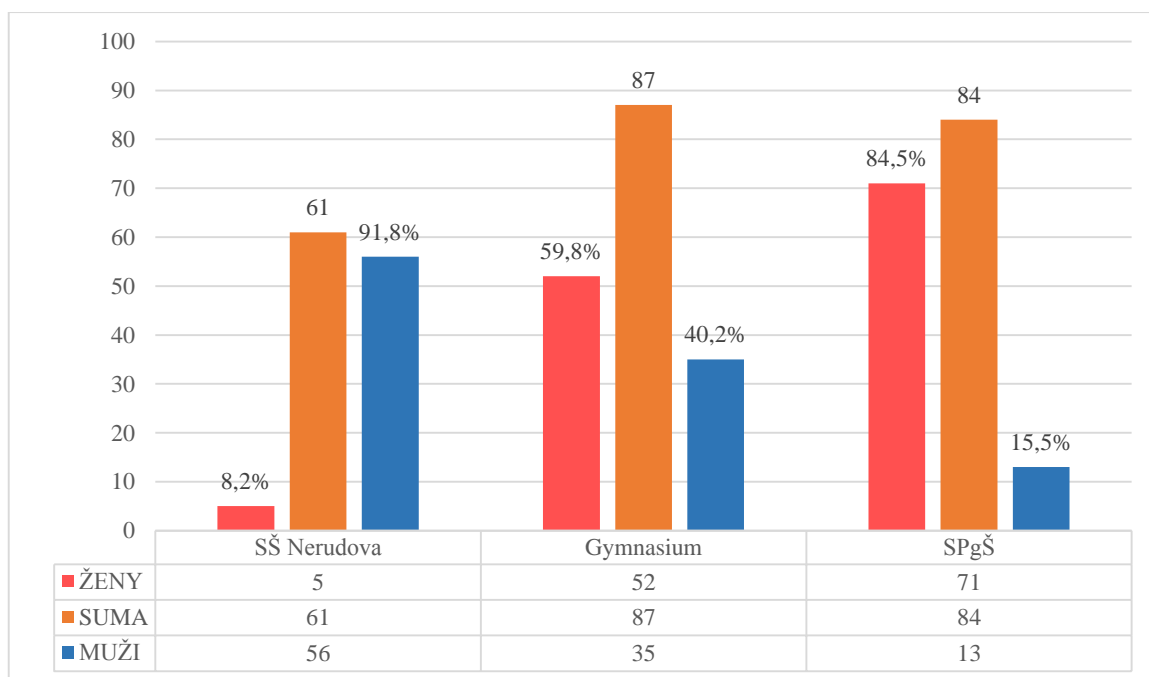
4.3.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Do výzkumného šetření byli zařazeni respondenti ve věku 15-21 let ze tří Jihočeských škol. Jednalo se o studenty Střední školy Vimperk, Nerudova 267, která nabízí čtyřleté maturitní a tříleté učební obory. Na škole studují studenti na obor mechanik, instalatér, tesař, elektrotechnik, opravář strojů, ale i kuchař, kadeřník či obor podnikání. Škola nabízí 20 studijních oborů, studuje zde přibližně 400 studentů, převážně chlapců.

Dále se šetření zúčastnili studenti gymnázia a Střední odborné školy ekonomické Vimperk, Pivovarská 69, kde funguje čtyřletá obchodní akademie a čtyř nebo osmileté gymnázium se sportovním zaměřením na lyžování, horskou cyklistiku a snowboarding. Genderové složení studentů je smíšené.

Jako další v pořadí jsem oslovila převážně studentky Vyšší odborné školy sociální a Střední pedagogickou školu v Prachaticích, Zahradní 249, kde se studenti připravují především na studium na vysoké škole v pedagogickém lyceu a studiem předškolní a mimoškolní pedagogiky. Pro lepší přehlednost mezi respondenty přikládám graf 1.

Graf 1. Deskripce respondentů v závislosti na typu školy.

Jak můžeme vyčíst z grafu, celkem se šetření zúčastnilo 61 respondentů ze SŠ Nerudova, tedy 56 mužů, 5 žen, věkové rozložení 15-17 let: 31 mužů, 18+: 25 mužů, 5 žen. Dále 87 respondentů z gymnázia, tedy 52 žen, 35 mužů, věkové rozložení: 15-17 let:

40 žen, 18 mužů, 18+: 12 žen, 17 mužů. Ačkoli mezi studenty ze SPgŠ jsou převážně dívky, oslovila jsem celkem 84 respondentů, žen 71, mužů 13, věkové rozložení 15-17 let: 45 žen, 7 mužů, 18+: 26 žen, 7 mužů. Celkový počet oslovených respondentů činí 232 studentů, žen v počtu 128, mužů v počtu 104. Pro lepší deskripci věku a celkovou přehlednost přikládám tabulku č. 4 a graf č.2.

Tabulka č.4 Deskripce věku a genderového zastoupení respondentů.

	MUŽI	ŽENY	SUMA
15-17	56 24,14%	86 37,07%	142 61,21%
18+	47 20,26%	43 18,53%	90 38,79%
SUMA	103 44,40%	129 55,60%	232 100%

Tabulka č. 5 Četnostní rozložení respondentů dle věku a genderu.

	ČETNOSTI	KUMULATIVNÍ ČETNOST	RELATIVNÍ ČETNOST	KUM. RELATIVNÍ ČETNOST
ŽENY 15-17	86	86	37,069	37,069
ŽENY 18+	43	129	18,534	55,603
MUŽI 15-17	56	185	24,138	79,741
MUŽI 18+	47	232	20,259	100
SUMA	0	232	0	100

4.3.2 ORGANIZACE PRAKTICKÉHO ŠETŘENÍ

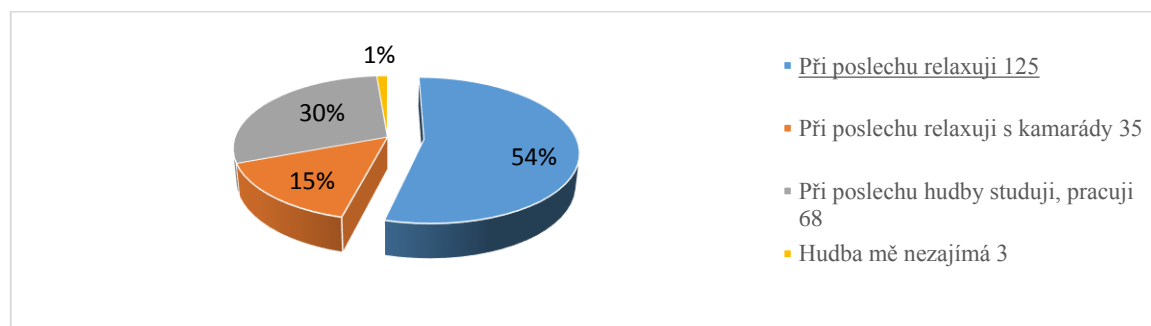
Dotazník, zjišťující vztah středoškolské mládeže k hudbě, obsahoval 15 otázek, přičemž respondenti odpovídali výběrem ze seznamu. Na 12 otázek měly možnost vybrat pouze jednu možnost, na 3 otázky výběrem více možností ze seznamu a v 8. otázce měli respondenti možnost vyjádřit se. Samotné šetření probíhalo v období mezi 10.1 - 10. 3. 2015 a návratnost dotazníků byla 100%. Po administraci dotazníků a jejich vyplnění, mi studenti dané dotazníky odevzdávali, průměrná doba vyplnění činila 5 min, 40 s.

5 VÝSLEDKY DESKRIPTIVNÍ ANALÝZY

V rámci dotazníkového šetření jsem získala širokou základnu dat, které nyní popíšu. Pro každou položku popisují odpovědi všech respondentů. Deskripce jednotlivých otázek je vždy doložena přehledovým grafem, který slouží k lepší představě o celkové problematice.

1. Jaký význam má pro vás hudba?

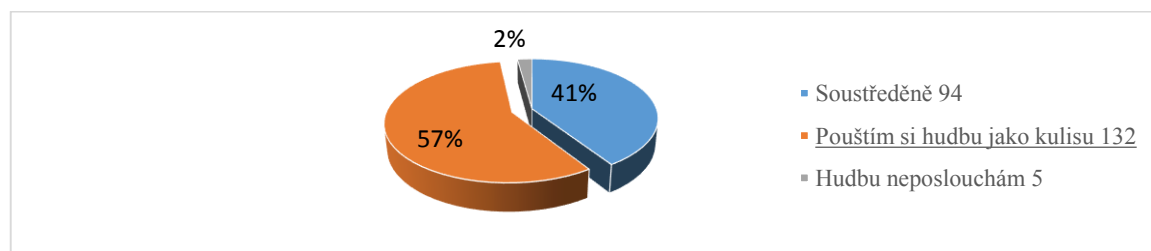
Graf 2. Deskripce odpovědí na 1. otázku.

Z grafu č. 2, kde jsem uvedla výsledky zjištění významu hudby v životě adolescentů, vyplývá, že hudba má význam především relaxační, uklidňující a odpočinkový a to pro 125 studentů z oslovených 232, což činí 54,1%. Tito studenti nejraději odpočívají při poslechu hudby o samotě. Hudbu jako doplněk ke studijním a pracovním aktivitám používá 68 oslovených, tedy 29,4%, s kamarády ve společnosti poslouchá hudbu 35 studentů, tedy 15,1%. Pouze 5 oslovených uvedlo, že je hudba vůbec nezajímá. Z těchto výsledků lze usuzovat, že hudba hraje podstatnou roli v životě dopívajících. Totéž ukazuje **graf č. 4**, který uvádí, že 175 respondentů poslouchá hudbu denně, tedy 75,8% oslovených.

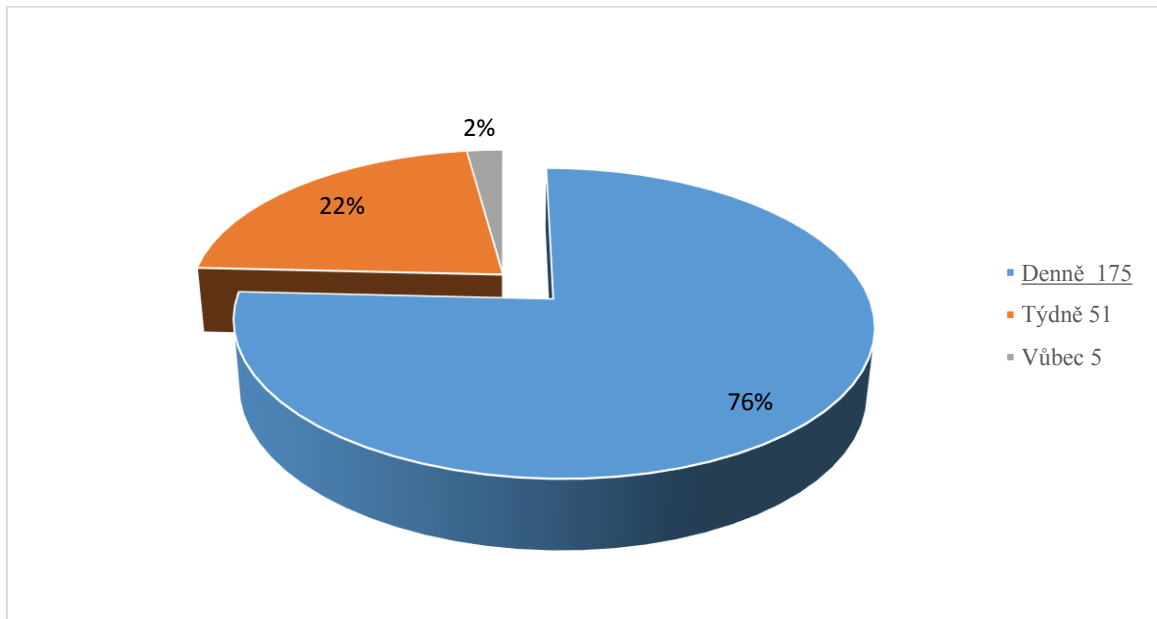
2. Hudbu poslouchám:

Graf 3. Deskripce odpovědí na 2. otázku.

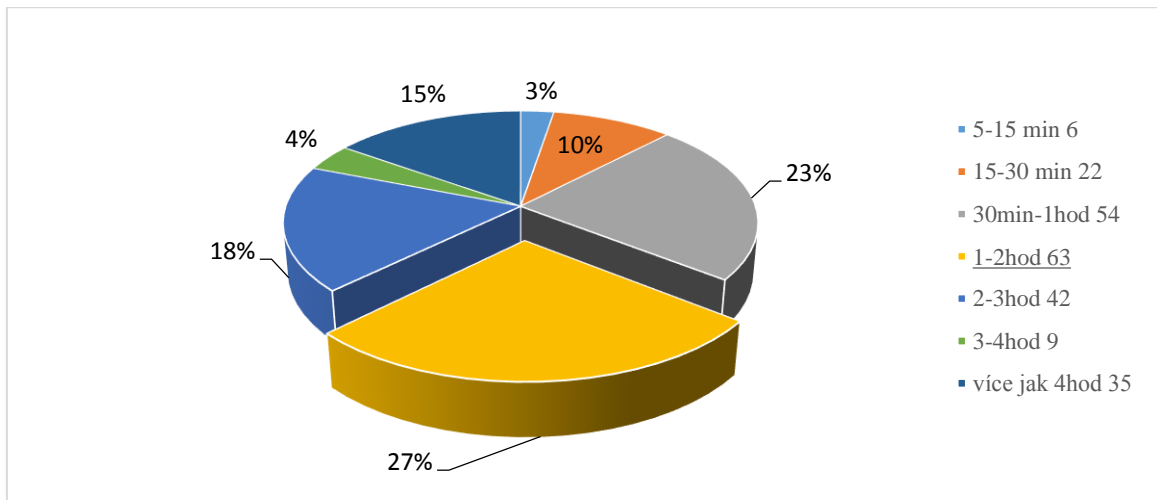
3. Jak často hudbu posloucháte?

Graf 4. Deskripce odpovědí na 3. otázku.

4. Kolik času věnujete poslechu hudby denně?

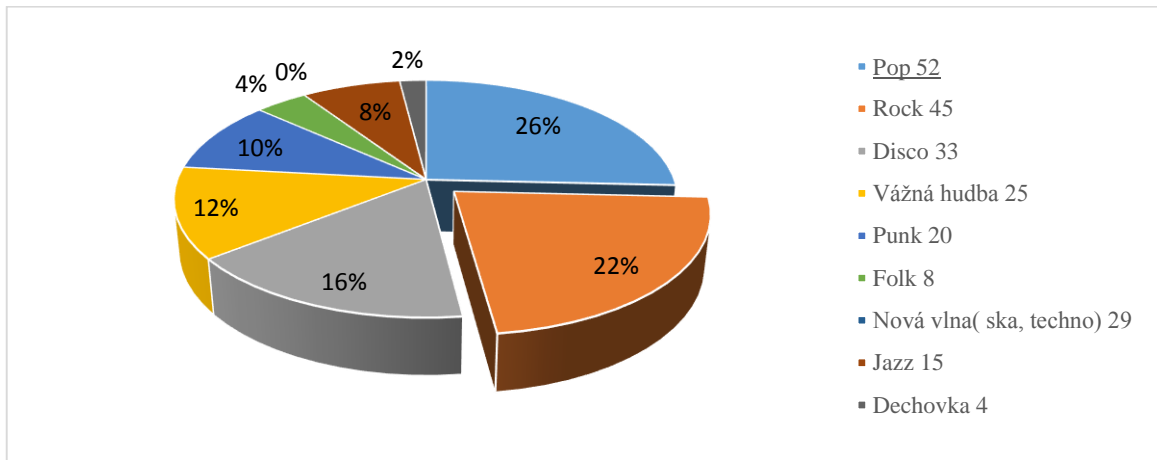
Graf 5. Deskripce odpovědí na 4. otázku.

Co se týká časového rozmezí, poslechu hudby se nejvíce věnují adolescenti 1-2. hod. denně (63 oslovených, 27,2%), do 30. min poslouchá hudbu pouze 28 dotázaných, tedy 12,1 %. Další významný časový úsek poslechu, a to do 1. hod., uvedlo 54 respondentů (23,3%), do 3. hod poslouchá hudbu 42 osob (18,1%). Nezanedbatelný je poslech, který je delší jak 4 hod., tento údaj uvedlo 35 studentů, tedy 15,1%.

5. Oblíbený hudební žánr

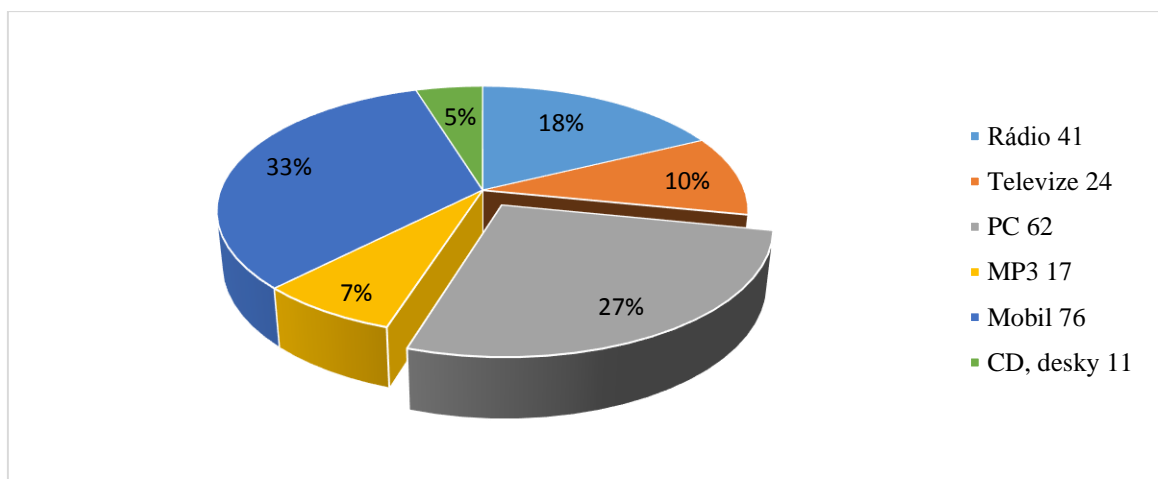
Graf 6. Deskripce odpovědí na 5. otázku

U otázky č. 5 měli respondenti možnost vyjádřit se k oblíbenému hudebnímu žánru a po výběru z uvedených možností mohli uvést svůj vlastní preferovaný hudební styl jako doplnění a upřesnění osobitosti výběru. Zde bylo v počtu 15 studentů uvedeno styl dupstep, který spadá do kategorie nová vlna, taktéž rap, který uvedlo 13 studentů, 6 studentů uvedlo underground, tedy alternativu rocku a dále hardrock v počtu 9 studentů jako odnož rocku.

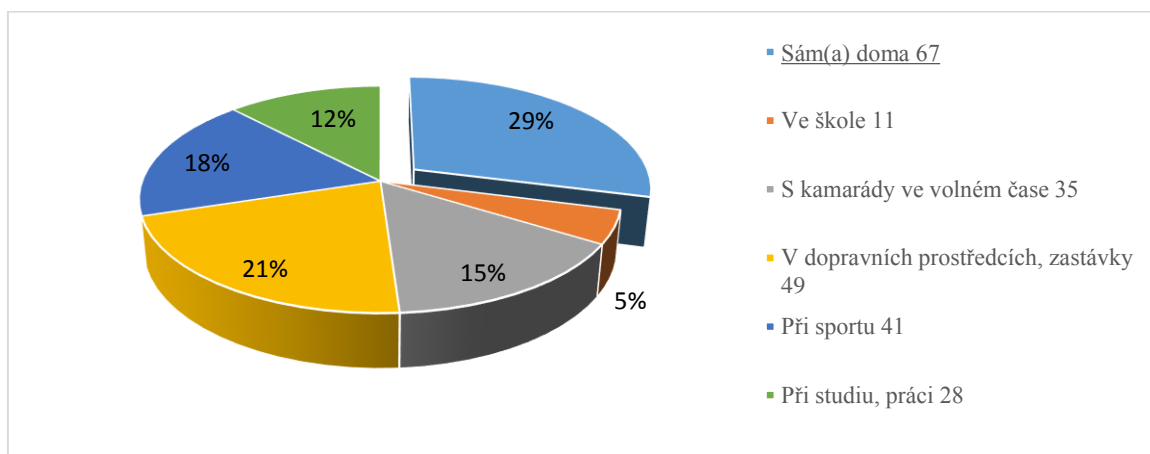
6. Hudbu poslouchám z...

Graf 7. Deskripce odpovědí na 6. otázku.

7. Kdy a kde se nejčastěji věnujete poslechu hudby?

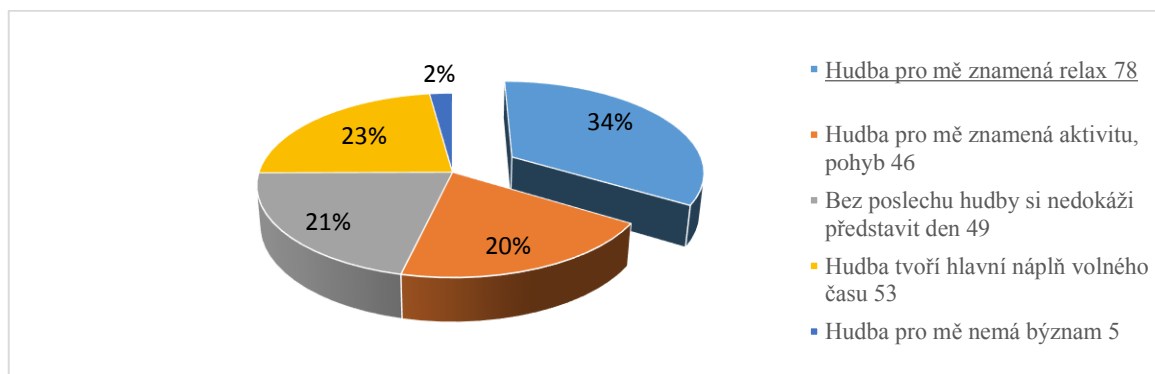
Graf 8. Deskripce odpovědí na 7. otázku.

Z hlediska volného času jsou zajímavé údaje z grafu č. 8, kde respondenti uváděli, že se poslechu hudby věnují nejčastěji o samotě doma. Tuto možnost uvedlo 67 dotazovaných, tedy 29%, následovala varianta poslechu v dopravních prostředcích, kterou uvedlo 49 studentů (21,2%) a podstatná je i hudební zvuková kulisa při sportovních aktivitách, kterou používá 41 adolescentů, tedy 17,7%. S kamarády poslouchá hudbu ve volném čase pouze 35 oslovených (15,1%), což vypovídá o subjektivitě, intimitě a citové vazbě adolescentů k hudbě jako takové.

8. Vyberte tvrzení, které nejvíce odpovídá pravdě:

Graf 9. Deskripce odpovědí na 8. otázku.

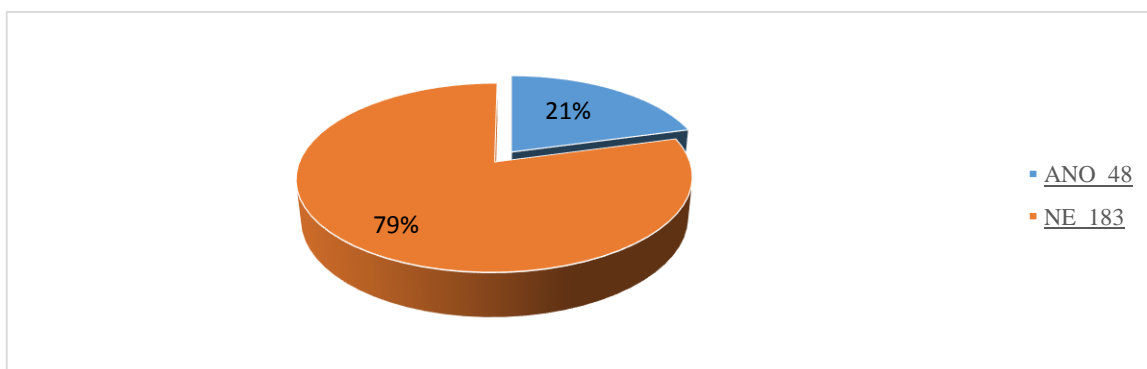
Intimní a osobitý ráz hudby se odráží i ve výsledcích z grafu č. 9. Respondenti měli vybrat tvrzení, které nejvíce odpovídá pravdě. Pro 78 oslovených znamená poslech hudby odpočinek, relaxaci (33,7%), pro 53 adolescentů znamená poslech hudby hlavní náplň dne (22,9%), 49 oslovených si bez poslechu hudby nedokáže představit den (21,2%). Z těchto

údajů je patrné, že hudba pravděpodobně zaujímá přední místo v životě adolescentů a to nejenom ve volném čase.

9. Navštěvujete hudební školu nebo jiné zájmové hudební uskupení?

V případě, že respondenti odpověděli ano, jednalo se o ZUŠ v 29 případech, pěvecký sbor navštěvuje 11 dotazovaných, 8 uvedlo, že se realizuje ve vlastní hudební kapele.

Graf 10. Deskripce odpovědí na 9. otázku.

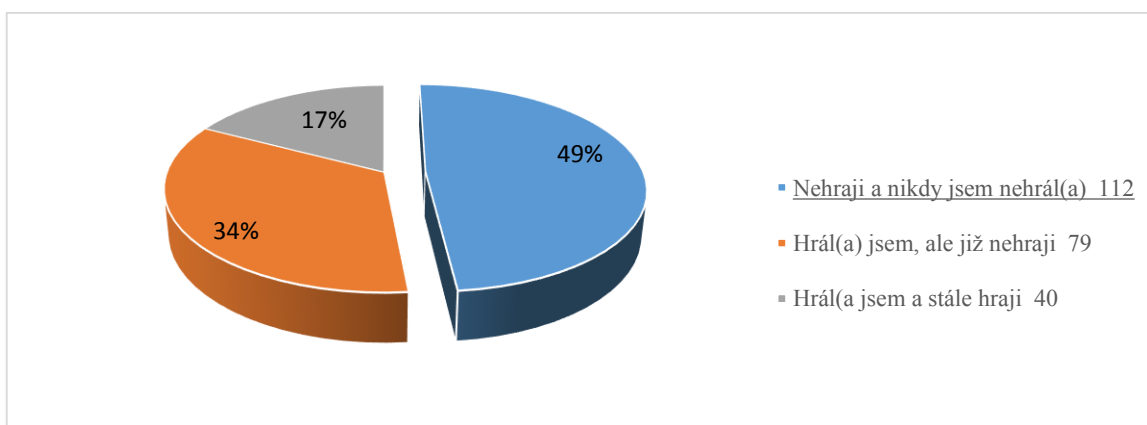

Graf č. 10 zjišťoval, kolik dotazovaných navštěvuje ZUŠ či jiné mimoškolní hudební zařízení. Do hudební školy chodí 48 mladých (20,7%), tedy pětina oslovených inklinuje

k hudbě i formou aktivní produkce. A nejedná se o malý vzorek respondentů, což vidíme v grafu č. 11, kde uvedlo 40 respondentů, že se věnuje hraní na hudební nástroj. (17,3%).

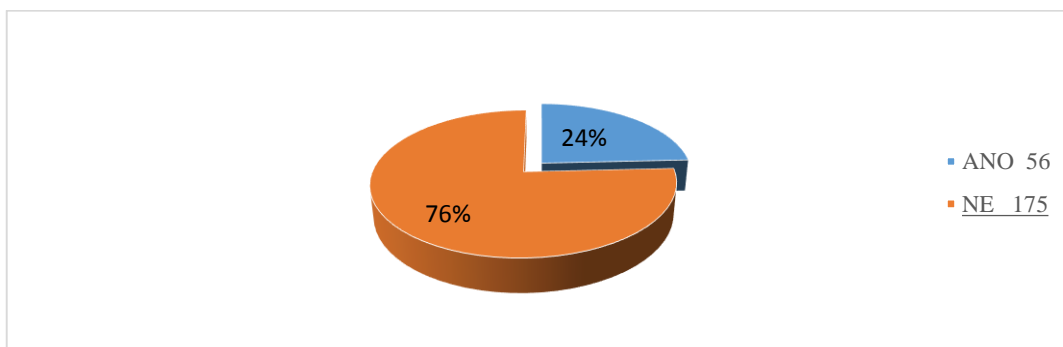
10. Hrál/a nebo hraje na nějaký hudební nástroj?

Graf 11. Deskripce odpovědí na 10. otázku.

11. Zpíváte nebo hrajete v nějakém hudebním tělese?

Graf 12. Deskripce odpovědí na 11. otázku.

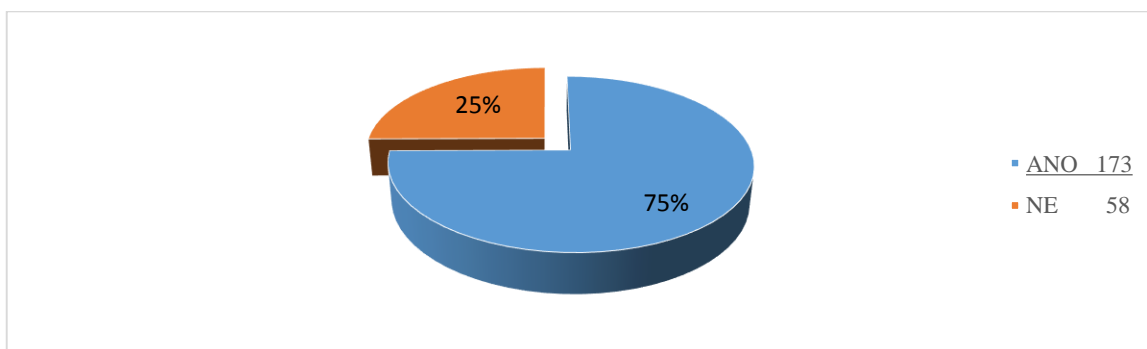

Dle grafu č. 11. vyčteme, že z počtu 231 oslovených zpívá 21 dívek ve sboru, 8 má vlastní kapelu, 2 zpívají v kostele a 25 se věnuje hře na hudební nástroj ve školním orchestru.

Hudebnost dnešní mládeže potvrzuje i graf č. 12, který zjišťoval, zda oslovení hrají nebo zpívají v nějakém hudebním uskupení. Tuto skutečnost potvrdilo 56 oslovených, tedy 24,2%.

12. Oblíbený hudební styl, interpret, skupina?

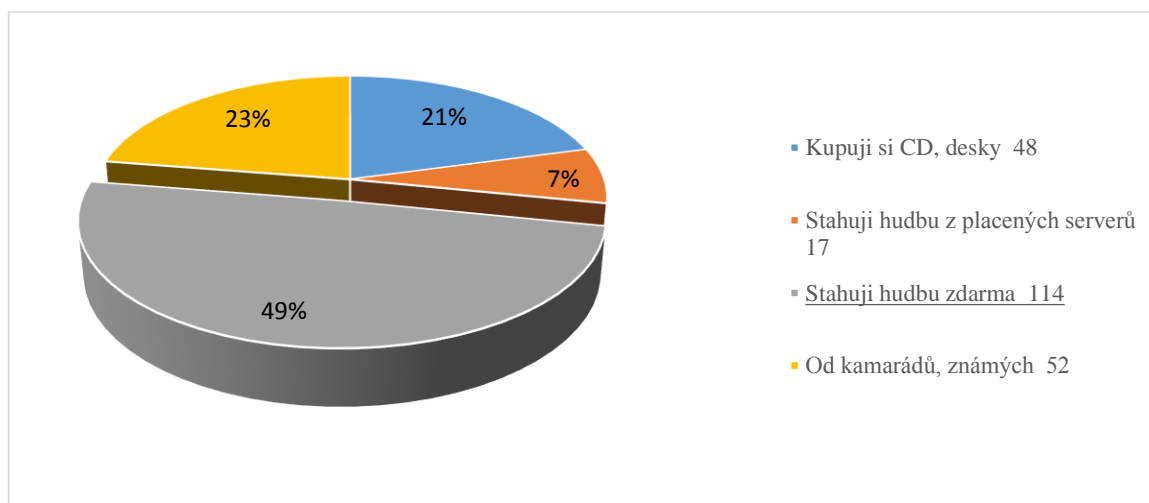
Graf 13. Deskripce odpovědí na 12. otázku.

Zde studenti odpověděli, že plných 173 osob má oblíbený hudební žánr či skupinu, což jen potvrzuje význam hudby v životě adolescentů, kde u studentů SŠ Vimperk převládá styl rock a rap, uváděli pouze hudební styly, u studentů Střední pedagogické školy dominuje v poslechu česká rocková a popová scéna, nejčastěji se v odpovědích objevovala skupina Chinaski a interpret Tomáš Klus, následoval styl rap. U gymnaziálních studentů převládala česká a světová popová scéna (Marron 5, Ed Sheeran), následován opět českou rockovou a popovou scénou, konkrétně opět Chinasky, Tomáš Klus, Iné cafe, Škvor a Kabát.

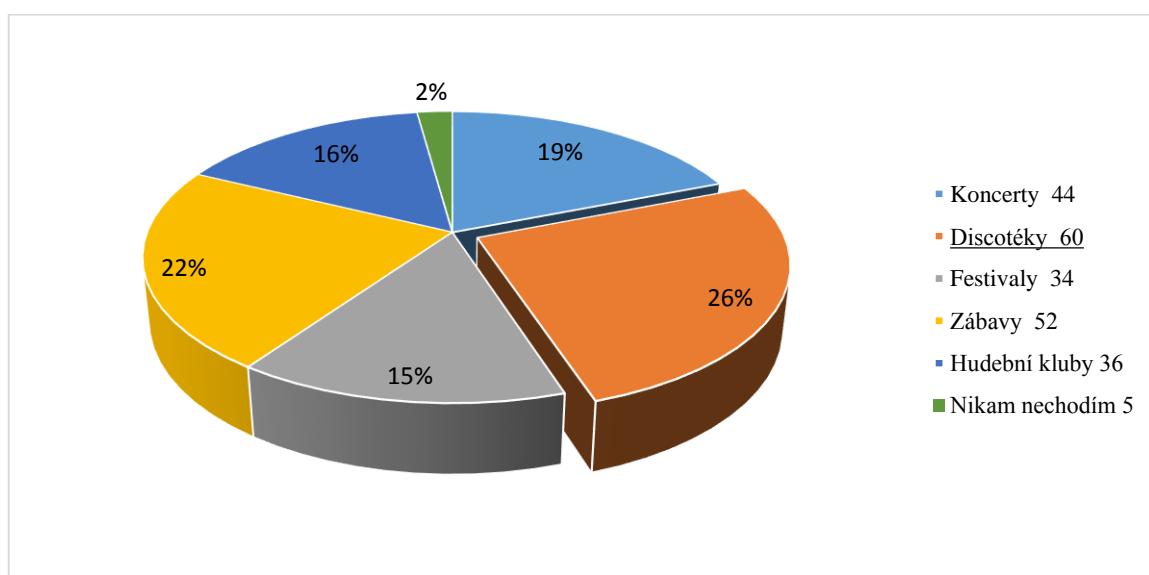
13. Jak získáváte hudbu?

Graf 14. Deskripce odpovědí na 13. otázku.

14. Jaké hudební akce navštěvujete?

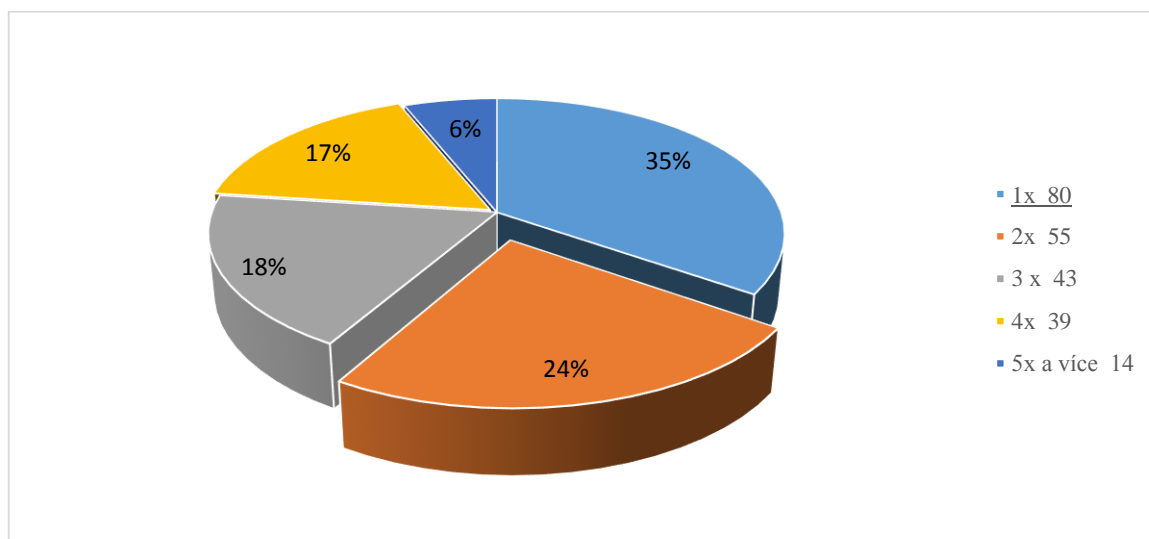
Graf 15. Deskripce odpovědí na 14. otázku.

Pouze 5 oslovených adolescentů nenavštěvuje žádné hudební akce. V popředí zájmu se nachází disko se 60 respondenty (26,2%), následují dle pořadí oblíbenosti zábavy, koncerty, festivaly a hudební kluby. Zde vyplynulo další tvrzení, že hudební akce jsou pro studenty velikým lákadlem a navštěvuje je 1x měsíčně 80 osob (34,6 %), 2x měsíčně 55 mladých (23,8%), 3x měsíčně 43 osob (18,6%), via graf č. 16. Uvedené pořadí je podle počtu odpovědí od nejvyššího údaje k nejmenšímu.

15. Kolikrát měsíčně navštěvujete hudební akce?

Graf 16. Deskripce odpovědí na 15. otázku.

6 VÝSLEDKY

6.1 Hypotéza č. 1

H1: Studenti SPgŠ, Gymnázia a SŠ preferují odlišné hudební žánry.

Studentů Středního odborného učiliště odpovídalo celkem 61, ve vimperském gymnáziu jsem dotazovala 87 respondentů. V preferencích gymnazistů i studentů učiliště převažuje rock a tvrdší obdoba tohoto stylu, konkrétně hardrock, podstatná je i obliba alternativních hudebních stylů, především rapu a hip hopu.

Tabulka 6. Kontingenční tabulka pro H1.

	ROCK	DISCO	NOVÁ VLNA	PUNK	DECH.	JAZZ	COUNTRY	FOLK	VÁŽNÁ HUDBA	POP	SUMA
SŠ	10	10	7	6	4	5	2	3	4	10	61
GYMPL	23	12	6	7	0	0	8	6	6	19	87
SPGŠ	19	12	4	9	0	0	3	5	11	21	84
SUMA	52	34	17	22	4	5	13	14	21	50	232

U gymnazistů převažuje v poslechu pop, který spolu s taneční a disko hudbou poslouchá celkem 46 respondentů, což je z počtu 87 studentů více jak polovina, tedy

53,4%. Za povšimnutí stojí taktéž obliba Punku, alternativa je zde také zastoupena rapem a dupstepem.

Tabulka 7. Četnostní rozložení odpovědí pro H1.

	ČETNOSTI	KUMULOVANÉ ČETNOSTI	RELATIVNÍ ČETNOSTI	KUM. REL. ČETNOSTI
ROCK	52	52	22,414	22,414
DISCO	34	86	14,655	37,069
NOVÁ VLNA	17	103	7,328	44,397
PUNK	22	125	9,483	53,879
DECHOVKA	4	129	1,724	55,603
JAZZ	5	134	2,155	57,759
COUNTRY	13	147	5,603	63,362
FOLK	14	161	6,034	69,397
VÁŽNÁ HUDBA	21	182	9,052	78,448
POP	50	232	21,552	100,000
SUMA	0	232	0,000	100,000

Tabulka 8. Výsledky statistické analýzy pro H1.

Pearsonův chí-kv.	SV	p
36,611	18	0,005

Jak můžeme vidět z příložených tabulek, **opravdu existují jisté rozdíly** mezi jednotlivými typy škol a jejich preferencích v hudebních žánrech. K verifikaci první hypotézy jsem použila Pearsonův chí kvadrát, který nám udává, zda mezi jednotlivými proměnnými nemetrického charakteru existuje rozdíl. Jak je patrné z výsledků (viz tab. 8.) byl nalezen statisticky signifikantní rozdíl a proto můžu první hypotézu podpořit. **Tedy skutečně existuje rozdíl mezi studenty různých typů středních škol a jejich preferencí určitého druhu hudby.**

6.2 Hypotéza č. 2

H2: Studenti SPgŠ, Gymnázia a Sš navštěvují odlišné druhy hudebních akcí.

Z grafů č. 15 a 16 jsou patrné odlišnosti v preferovaných navštěvovaných hudebních akcích u adolescentů. Z příložených tabulek můžeme vyčíst, že studenti učiliště nejvíce navštěvují disko a zábavy, studenti gymnázia upřednostňují koncerty jako akce, které jsou charakterizovány jedním hudebním interpretem či stylem. Je to známka větší výběrovosti v hudební preferenci.

Tabulka 9. Četnostní rozdělení odpovědí pro H2.

	ČETNOSTI	KUMULOVANÉ ČETNOSTI	RELATIVNÍ ČETNOSTI	KUM. REL. ČETNOSTI
DISCO	70	70	30,172	30,172
ZÁBAVY	43	113	18,534	48,707
KONCERTY	60	173	25,862	74,569
FESTIVALY	26	199	11,207	85,776
HUD. KLUBY	30	229	12,931	98,707
JINÉ	3	232	1,293	100,000
SUMA	0	232	0,000	100,000

Tabulka 10. Kontingenční tabulka pro H2.

	DISCO	ZÁBAVY	KONCERT	FESTIVAL	HUDEBNÍ KLUB	JINÉ	SUMA
SŠ NER	20	14	15	2	7	3	61
GYMPL	25	12	26	13	11	0	87
SPGŠ	25	17	19	11	12	0	84
SUMA	70	43	60	26	30	3	232

Tabulka 11. Výsledky statistické analýzy pro H2.

Pearsonův chí-kv.	SV	p
5,173	6	0,521

Jak můžeme vidět v tabulce č. 11, výsledná hodnota Pearsonova chí kvadrátu **nepřesáhla** kritickou hodnotu, a tudíž nelze podpořit hypotézu č. 2. **Můžeme tedy říci, že studenti navštěvují stejné akce nezávisle na typu školy, do které docházejí.**

6.3 Hypotéza č. 3

H3: Využívaná hudební média se mezi studenty liší.

Dalším předmětem výzkumného šetření je preferovaný zdroj hudby, tedy médium, které převažuje v poslechu hudby mladých lidí. Mobilní telefon jako nejpoužívanější médium při poslechu hudby uvedli ve shodě jak studenti učiliště, tak studenti gymnázia. Na druhém a třetím místě uvedli studenti shodně také PC a rádio. Rozdíl se objevily v dalších odpovědích, kdy gymnaziální studenti jdou rádi na koncert (živá hudba) či si kupují CD (13,9%), na učilištích preferují poslech hudby z TV a MP3 (19,6%), graf č. 22,23.

Tabulka 12. Četnostní rozdělení odpovědí pro H3.

	ČETNOSTI	KUMULOVANÉ ČETNOSTI	RELATIVNÍ ČETNOSTI	KUM. REL. ČETNOSTI
MOBIL	75	75	32,328	32,328
PC	43	118	18,534	50,862
RÁDIO	34	152	14,655	65,517
TV	20	172	8,621	74,138
CD, LP	25	197	10,776	84,914
MP3	19	216	8,190	93,103
ŽIVOU H.	16	232	6,897	100,000
SUMA	0	232	0,000	100,000

Tabulka 13. Kontingenční tabulka pro H3.

	MOBIL	PC	RÁDIO	TV	CD, VINIL	MP3	ŽIVÁ HUDBA	SUMA
SŠ NER	23	8	11	6	7	6	0	61
GYMPL	25	20	12	7	9	7	7	87
SPGŠ	27	15	11	7	9	6	9	84
SUMA	75	43	34	20	25	19	16	232

Tabulka 14. Výsledky statistické analýzy pro H3.

Pearsonův chí-kv.	SV	p
10,125	12	0,604

Z přiložených tabulek je zřejmé (viz tab. 14), že ačkoli na první pohled můžeme nalézt rozdílné preference u studentů, ve výsledné statistické analýze hodnota Pearsonova chí kvadrátu nepřesáhla kritickou mez, tedy **nemůžeme podpořit hypotézu číslo 3**. Hypotézu o rozdílech či tvrzení, že studenti mají odlišnou preferenci v návštěvnosti hudebních akcí v závislosti na typu školy, kterou navštěvují, nepodpoříme.

6.4 Hypotéza č. 4

H4: Starší studenti přikládají hudbě jiný význam než mladší studenti.

Dotazník vyplnilo celkem 232 studentů ve věku od 15-20 let, celkem 166 studentů ve věkové skupině 15-17 let a 65 studentů ve věku 18+.

Věkové rozdělení studentů Středního odborného učiliště Vimperk: 56 osob ve věku 15-17, 5 osob ve věku 18+, gymnázium Vimperk: 58 studentů 15-17, 28 studentů 18+, SPgŠ Prachatice: 52 respondentů 15-17, 32 oslovených ve věku 18+. Ve věku 18+ vyplnilo

dotazník jen 5 studentů učiliště, 3 z nich preferují poslech hudby o samotě, jeden uvedl poslech s kamarády a jeden při práci či studiu. Na této škole v obou věkových kategoriích je význam hudby především relaxační a poslechu se obě skupiny věnují nejraději o samotě.

Obě věkové skupiny studentů na SPgŠ Prachatice se poslechu hudby věnují o samotě, oproti učilišti, kde následoval poslech hudby při studiu a práci, je druhou nejčastěji uváděnou kategorií relaxace s kamarády. Zde máme tedy diferenci. Obě oslovené věkové skupiny vimperského gymnázia shodně uvádějí, že význam hudby je pro ně především relaxační, poslechu hudby se věnují o samotě.

Tabulka 15. Četnostní rozdělení odpovědí pro H4.

	ČETNOSTI	KUMULOVANÉ ČETNOSTI	RELATIVNÍ ČETNOSTI	KUM. REL. ČETNOSTI
ODPOČINEK	112	112	48,276	48,276
RELAX S KAM.	57	169	24,569	72,845
PRACUJI	58	227	25,000	97,845
NEZAJÍMÁM SE	5	232	2,155	100,000
SUMA	0	232	0,000	100,000

Tabulka 16. Kontingenční tabulka pro H4.

	ODPOČINEK	RELAX S KAM.	PRACUJI	NEZAJÍMÁM SE	SUMA
15-17	77	30	32	2	141
18+	35	27	26	3	91
SUMA	112	57	58	5	232

Tabulka 17. Výsledky statistické analýzy pro H4.

SV	p	Pearsonův chí-kv.
6	0,171	9,029

Uveďme si dále výsledky tvrzení, kdy studenti vybírali z následující škály otázek:

1. Hudba pro mě znamená uvolnění a relax
2. Hudba pro mě znamená aktivitu a pohyb
3. Bez poslechu si nedokážu představit den
4. Hudba tvoří jednu z hlavních náplní mého času
5. Hudba nemá v mém životě žádný význam

Pro obě věkové skupiny je shodné tvrzení, že hudba pro ně znamená odpočinek a uvolnění. Ve skupině 15-17 let následuje tvrzení, že si jedinci bez poslechu hudby nedokáží představit den, ve skupině 18+ převažuje aktivita a pohyb ve spojitosti s hudbou.

Tabulka 18. Četnostní rozdělení odpovědí pro H4.

	ČETNOSTI	KUMULOVANÉ ČETNOSTI	RELATIVNÍ ČETNOSTI	KUM. REL. ČETNOSTI
RELAX	92	92	39,655	39,655
HLAVNÍ NÁPLŇ	45	137	19,397	59,052
NUTNOST	47	184	20,259	79,310
NEMÁ VÝZNAM	7	191	3,017	82,328
AKTIVITU	41	232	17,672	100,000
SUMA	0	232	0,000	100,000

Tabulka 19. Kontingenční tabulka pro H4.

	RELAX	HLAVNÍ NÁPLŇ	NUTNOST	NEMÁ VÝZNAM	AKTIVITU	SUMA
15-17	55	29	30	5	22	141
18+	36	16	17	2	19	90
SUMA	92	45	47	7	41	232

Tabulka 10. Výsledky statistické analýzy pro H4.

Pearsonův chí-kv.	SV	p
3,17	8	0,922

Jak můžeme vidět z doložených statistických dat (viz tab. 17. a 20.), nebylo dosaženo statisticky signifikantního výsledku ani u jednoho Perasonovo chí kvadrátového testu. **Tvrzení, že starší studenti připisují hudbě jiný význam, než ti mladší, nemohu podpořit.**

6.5 Hypotéza č. 5

H5: Studentky přikládají hudbě jiný význam než studenti.

Dotazníkového průzkumu se zúčastnilo 104 mužů a 128 žen ve věku 15-21 let. Z předešlé deskriptivní analýzy víme, že pro obě dotazované skupiny má hudba především relaxační význam, ženy i muži nejčastěji při poslechu hudby relaxují a odpočívají o samotě (muži 46,6%, ženy 43,7%). Muži dále preferují hudbu jako doplněk při studijních a pracovních aktivitách (37,8%), ženy raději volí možnost odpočinku při poslechu hudby s kamarády (38,2%).

Tabulka 11. Kontingenční tabulka pro H5.

	ODPOČINEK	RELAX S KAM.	PRACUJI	NEZAJÍMÁM SE	SUMA
MUŽ	46	27	27	3	103
ŽENA	66	30	31	2	129
SUMA	112	57	58	5	232

Tabulka 12. Výsledky statistické analýzy pro H5.

Pearsonův chí-kv.	SV	p
1,307	3	0,727

Srovnáme dál tyto výsledky s výsledky tvrzení obou pohlaví. Dotazovaní muži i ženy se shodli v relaxačním významu hudby, kdy pro ně znamená poslech hudby uvolnění a odpočinek (muži 46,6%, ženy 43,7%). U mužů dále hudba představuje hlavní náplň volného času (30% dotazovaných), naopak ženy volily variantu, kdy si nedokáží bez hudby představit ani jediný den (29,6%).

Tabulka 13. Kontingenční tabulka pro H5.

	RELAX	HLAVNÍ NÁPLŇ	NUTNOST	NEMÁ VÝZNAM	AKTIVITU	SUMA
MUŽ	38	22	23	5	15	103
ŽENA	54	23	24	2	26	129
SUMA	92	45	47	7	41	232

Tabulka 14. Výsledky statistické analýzy pro H5.

Pearsonův chí-kv.	SV	p
4,202	4	0,379

Z uvedených tabulek výsledné statistické analýzy (viz tab. 22. a 24.) můžeme spatřit, že opět nebyla nalezena statisticky signifikantní hladina významnosti, tudíž nemohu podpořit hypotézu č. 5. Jinými slovy nezjistila jsem rozdíly mezi ženami a muži v kontextu významu hudby. Avšak i přes tyto drobné odchylky můžeme tvrdit, že hudba je pro obě pohlaví zdrojem relaxace a odpočinku o samotě.

6.6 Hypotéza č. 6

H6: Hodnocení významu hudby souvisí s velikostí bydliště respondenta.

I když je rozvrstvení respondentů, co se týče velikosti bydliště víceméně rovnoměrné, přesto vidíme ve vztahu k hudbě některé nuance. Studenti z malých vesnic do 1000 obyvatel v otázce jak často posloucháte hudbu, odpovídali: denně 26, týdně 15, vůbec 2, taktéž studenti z větších měst nad 5000 obyvatel uváděli, že denně hudbu poslouchá 45 jedinců, týdně 43. Odchylka v odpovědích se objevila u respondentů do 5000 obyvatel, kde zvítězila varianta poslechu v týdenní frekvenci (52 oslovených), následována denním poslechem (43) a vůbec neposlouchají hudbu tři jedinci.

Odlišné odpovědi se vyskytly taktéž v délce poslechu hudby denně. U studentů do 1000 obyvatel převažovala časová dotace 30 min-1 hod, do 5000 obyvatel již 1-2 hod a vzrůstající doba poslechu se potvrdila i u respondentů z měst nad 5000 obyvatel, kteří uvedli údaj 2-3 hod denně. Tento časový nárůst poslechu s počtem obyvatel může být zapříčiněn jednak větší dostupností hudby a hudebních akcí ve větších městech, ale také delším pobytem studentů v dopravních prostředcích.

Tabulka č. 25 uvádí význam hudby pro mladé jedince v závislosti na velikosti místa bydliště. V počtu obyvatel do 1000 a 5000 respondenti shodně uvádějí, že hudba jim slouží k odpočinku a relaxaci o samotě. V místech s počtem obyvatel nad 5000 převažuje poslech hudby taktéž relaxačního charakteru, ale již ve společnosti přátel a kamarádů.

Tabulka 15. Kontingenční tabulka pro H6.

	ODPOČINEK	RELAX S KAM.	PRACUJI	NEZAJÍMÁM SE	SUMA
DO 1000	33	18	14	2	67
1000 +	44	22	26	0	92
NAD 5000	35	17	18	3	73
SUMA	112	57	58	5	232

Tabulka 16. Výsledky statistické analýzy pro H6.

Pearsonův chí-kv.	SV	p
4,564	6	0,600

Z tabulky č. 26 můžeme vyčíst, že ani v této hypotéze nebyla nalezena statistická významnost. Tvrzení, že adolescenti, kteří bydlí ve větších městech, přisuzují hudbě jiný význam, než ti, kteří bydlí v menších městech, nemůžeme podpořit. **Tedy velikost bydliště nemá vliv na význam hudby v životě adolescenta.**

7 DISKUZE

Ve výzkumu jsem oslovila celkem 232 mladých lidí, tento počet respondentů není zanedbatelný a povedl se mi vytvořit ucelený pohled na vztah mládeže k hudbě jako takové.

Potvrdila se hypotéza č. 1: **H1: Studenti SPgŠ, Gymnázia a Sš preferují odlišné hudební žánry**, kde skutečně gymnaziální studenti a studenti SPgŠ preferují styl rock a pop ve větší míře oproti studentům Sš, studenti pedagogické školy také preferují poslech vážné hudby. Tuto skutečnost potvrzuje i výzkum z roku 2008 (Secký, 2008, s. 21). Bylo zjištěno, že aktivní provozování hudby je základem pro její pochopení, schopnost a potřebu ji přijímat a pro vytvoření si kladného vztahu k ní. Aktivní provozování hudby významně ovlivňuje hudební preference příslušného vzorku mládeže ve prospěch vážné hudby.

Hypotézu č. 1 potvrzuje i výzkum z roku 2007 (Mužík, 2007, s. 22) kde 302 respondentů vyjádřilo své názory k preferovaným hudebním stylům. V celkové oblíbenosti sledované populace vedou rocková a hardrocková hudba, následovaná hudebním stylem pop. Preferenci rocku a popu u adolescentní mládeže podporují i výsledky výzkumu Radima Bačuvčíka z roku 2008-2009, které dokazují prokazatelné prvenství stylů rock a pop u mládeže ve věku 15-20 let (tab. S. 24)

Hypotéza č. 2 zjišťovala, zda existuje rozdíl mezi studenty v souvislosti s návštěvností hudebních akcí. Z přiložených tabulek můžeme vyčíst, že studenti učiliště nejvíce navštěvují disko a zábavy, studenti gymnázia upřednostňují koncerty jako akce, které jsou charakterizovány jedním hudebním interpretem či stylem. (tab.s.52). Ve výsledcích ale výsledná hodnota Pearsonova chí kvadrátu **nepřesáhla** kritickou hodnotu, a tudíž nelze podpořit hypotézu č. 2. Můžeme tedy říci, že studenti navštěvují stejné akce nezávisle na typu školy, do které docházejí.

Nejpoužívanějším médiem k poslechu hudby je mezi studenty jednoznačně mobilní telefon, následovaný rádiem a PC (tab. 12,13 s. 53). Tato skutečnost je platná pro všechny

studenty, tudíž ani hypotéza č. 3, které si kladla za cíl zjistit rozdíly ve využívání hudebních médií, se nepotvrdila.

Hypotéza č. 4 zjišťuje, zda starší studenti ve věku 18+ přikládají hudbě jiný význam, než ti mladší ve věkové skupině 15-17 let. Pro obě věkové skupiny je shodné tvrzení, že hudba pro ně znamená odpočinek a uvolnění. Ve skupině 15-17 let následuje tvrzení, že si jedinci bez poslechu hudby nedokáží představit den, ve skupině 18+ převažuje aktivita a pohyb ve spojitosti s hudbou. Statisticky signifikantního výsledku však nebylo dosaženo ani u jednoho použitého testu, proto ani tuto hypotézu nemohu podpořit.

Výzkumná studie Bačuvčíka (Bačuvčík, 2010) ale přináší zajímavé výsledky z hlediska věku a přístupu mládeže k hudbě. Důležitějším kritériem než věk je skutečnost, jestli ještě studují, nebo již pracují. Mladí studující jsou hudbou fascinováni a neumějí si bez ní život představit, mladí pracující jsou k tomuto fenoménu poněkud chladnější, i když poslouchají hudbu delší část dne, ale více jako zvukovou kulisu.(s. 23)

Existují rozdíly v hudebních preferencích v souvislosti s pohlavím? Tato v pořadí pátá hypotéza se nepotvrdila. Z tabulek výsledné statistické analýzy (viz tab. 22. a 24.) můžeme vidět, že opět nebyla nalezena statisticky signifikantní hladina. Jinými slovy nezjistila jsem rozdíly mezi ženami a muži v kontextu významu hudby. Avšak i přes tyto drobné odchylky můžeme tvrdit, že hudba je pro obě pohlaví zdrojem relaxace a odpočinku o samotě. U mužů dále hudba představuje hlavní náplň volného času (30% dotazovaných), naopak ženy volily variantu, kdy si nedokáží bez hudby představit ani jediný den (29,6%).(s. 56)

Hypotéza č. 6 zkoumá význam hudby v souvislosti s velikostí bydliště. Tabulka 25 a 26 zahrnuje výsledky šetření, kde respondenti s velikostí bydliště do 5000 uvádějí poslech hudby o samotě, respondenti s velikostí bydliště nad 5000 nejčastěji ve společnosti přátel. Patrný je i časový nárůst poslechu s počtem obyvatel, což může být zapříčiněno jednak větší dostupností hudby a hudebních akcí ve větších městech, ale také delším pobytem studentů v dopravních prostředcích. Přesto nejsou výsledky statisticky významné, proto se hypotéza nepotvrdila.

8 ZÁVĚR:

Ve své práci jsem se zaměřila na fenomén hudby v každodenním životě adolescentů. V teoretické části jsem uvedla, popsala a definovala základní termíny a problematiku, která souvisí s tématem. Tedy nejenom teoretické poznatky o hudbě, její historie či funkce, ale také spojení hudby a volného času či vynoření určitých subkultur, které vznikají při různých hudebních žánrech. Poměrně důležitý úsek v teoretické části jsem přisoudila adolescenci, její definici a popisu, avšak převážně spojení adolescentního věku a hudby jako takové. V teoretické práci zároveň uvádím řadu výzkumů a studií, které byly provedeny např. na preferenci hudebních stylů apod.

V empirické části jsem si vzala za cíl zjistit rozdíly mezi studenty na třech různých středních školách ve vnímání hudby. Výzkumnou část jsem zformulovala jako kvantitativní komparační studii, která postupovala formou dotazníkového šetření. Pro hlavní náplň jsem zvolila šest základních hypotéz, které vycházejí z celkové popsané problematiky. Hypotézy byly tyto:

1. Studenti SPgŠ, gymnázia a SŠ preferují odlišné hudební žánry.
2. Studenti SPgŠ, gymnázia a SŠ navštěvují odlišné druhy hudebních akcí.
3. Využívaná hudební média se mezi studenty liší.
4. Starší studenti přikládají hudbě jiný význam než ti mladší.
5. Studentky přikládají hudbě odlišný význam než studenti.
6. Hodnocení významu hudby souvisí s velikostí bydliště respondenta.

Pomocí kontingenčních tabulek a statistických testů jsem analyzovala každou hypotézu a rozepsala výsledky. V závěru mohu podpořit pouze první hypotézu, u které se ukázalo, že studenti těchto typů škol mají **rozdílnou preferenci hudby**. Avšak ostatní hypotézy nemohly být podpořeny z důvodu nenalezení statisticky signifikantní hladiny významnosti. Tedy studenti statisticky navštěvují podobné hudební akce a využívají stejná média k získání či poslechu hudby. Dále mohu polemizovat nad tvrzením, že význam hudby nezávisí na velikosti bydliště, genderové příslušnosti či věku, avšak v rozmezí 15 až 21 let.

Zde se promítá mnoho jiných faktorů z hlediska hudebních preferencí, kdy se nejedná jen o výše zmíněné skutečnosti, ale důležitou úlohu hraje i zaměření jedince v oblasti zájmů, výběrovost v činnostech ve volném čase, rodinné hodnoty a styl výchovy

a další skutečnosti, které sehrávají důležitou roli ve vyhraněnosti hudebních stylů a vztahu k hudbě jako takové.

V dalších výzkumech bych se ráda zaměřila na porovnání hudebních preferencí a vztahu k hudbě mezi adolescenty v různých krajích a městech ČR, kde by výzkum přinesl jistě zajímavé a potřebné informace o rozdílnosti a důležitosti hudby v životech lidí. Zajímavé by bylo i srovnání vztahu k hudbě mezi adolescenty v jednotlivých zemích v rámci evropských států a porovnání těchto výsledků s hudebními preferencemi mládeže v USA.

To, že studenti v mém výzkumu navštěvují podobné hudební akce a hudbu získávají téměř shodným způsobem, hovoří jasně o vysoké medializaci a komercializaci tohoto umění, kde je ale na místě položit si otázku, zda-li se ještě jedná o umění, nebo jsme již svědky masového a tržního uchopení tohoto fenoménu. Hudba se tím přiblíží co nejširšímu spektru posluchačů, zároveň to ale může způsobovat její degradaci.

9 POUŽITÉ ZDROJE:

- BAČUVČÍK, R.: *Jak posloucháme hudbu*, 1.vyd. Zlín: VeRBuM 2010, 140 s., ISBN 978-80-904273-8-9
- CAMPBELL, D.: *The Mozart effect*, Sydney: Publisher Sydney, Hodder Headline Australia 1997, ISBN 0733605575.
- ČENČÍKOVÁ, O. et al.: *Sborník k problematice ekologie zvukového prostředí a hudby*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta 1998, 84 s. ISBN 80-7044-196-8.
- FREERICKS, Renate (Hg.) *Freizeit zwischen Ethik und Ästhetik*. Herausforderung für die Pädagogik, Ökonomie und Politik. Neuwied; Kriftel; 1997 Berlin Leuchterhand
- FUKAČ, J. *Mýtus a skutečnost hudby*, 1. vyd., Praha: Panton Český hudební fond 1989, 262 s. ISBN 80-7039-011-5.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J.: *Pedagogické ovlivňování volného času*, Praha: Portál, 2008, 240 s., ISBN 978-80-7367-473-1
- HOLAS, M.: *Hudební pedagogika*. 1.vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. 125 s. ISBN 978-80-7331-018-X.
- IRMSCHER, Johannes (Hrsg.): *Lexikon der Antike*. Digitale Bibliothek, Bd. 18. Berlin: Directmedia 1999, 3795n.
- JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B.: *Média a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 207 s. ISBN 978-80-7178-697-7.
- KANTOR, Jiří, LIPSKÝ, Matěj, WEBER, Jan a kol. *Základy muzikoterapie*. vyd. 1. Praha Grada, 2009. 295 s. ISBN 978-80-247-2846-9.
- KOHOUTEK, Rudolf: *Psychologie duševního vývoje*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008, 127 s. ISBN 978-80-7375-185-2.
- KOLÁŘOVÁ, Marta: *Revolta stylem*, 1. vyd., Praha: SLON 2011, 264 s., ISBN 978-80-7330-194-1
- KULKA, T.: *Hodnoty uměleckého díla ve světě uměleckého falza* in: Vesmír, r. 80 /131/, č. 10, 2001
- KULKA, J. POLEDŇÁK, I. PRAŽÁKOVÁ, Z.: *Psychologie pro konzervatoře*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1988.
- KRAUS, B. et al.: *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*, Brno: Paido, edice pedagogické literatury 2006, ISBN 80-7315-125-1
- KRESÁNEK, J.: *Hudba a člověk*. 1.vyd. Bratislava: Hudobné centrum, 2000. 94 s. ISBN

978-80-88884-18-7.

LINKA, A.: *Kapitoly z muzikoterapie*, 1.vyd. , Brno: Gloria, Rosice u Brna, Moravská typografie a.s. 1997, 155 s. ISBN 80-901834-1.

Mc MINN R. M. H. and HUTCHINGS R. T.: *Color Atlas of Human Anatomy*, 4th, London England: Wol Publications Ltd. 1998. ISBN 0723427720.

OPASCHOWSKI, Horst: *Pädagogik der freien Lebenszeit*, 3. Aufl., Opladen : Leske+Budrich 1999.

PÁVKOVÁ, J. aj. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, 231 s Odpočinek – volný čas – rekreace a rekreologie, on-line. ISBN 80-7178-711-6.

POLEDŇÁK, I.: *Hudba jako problém estetiky*, 1. vyd., Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum 2006, 287 s. ISBN 80-246-1215-1

PLHÁKOVÁ, Alena: *Dějiny psychologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 328 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0871-X.

SAK, P.: *Proměny české mládeže*, Praha: Petrklíč 2000, 292 s., ISBN 80-7229-042-8

SAK, P, SAKOVÁ, K.: *Mládež na křižovatce*, Praha: Svoboda servis, 2004, ISBN: 80-86320-33-2

SECKÝ, J.: *Vztah hudební percepce a aktivního provozování hudby u středoškolské mládeže. Pedagogická orientace* 2008, roč. 18, č. 1, s. 94–104. ISSN 1211-4669.

Sbírka zákonů ČR 2005, vyhl. č. 71 o základním uměleckém vzdělávání, Praha: 2005, tisk MV Praha

SCHNIERER, M.: *Společenské funkce hudby*, 1. vyd., České Budějovice: Pedagogická fakulta JCU 1995, 196 s. ISBN 80-7040-123-0

SMOLÍK, J.: *Subkultury mládeže-vedení do problematiky*, 1.vyd., Praha, nakl. Grada 2010, 281 s., ISBN 978-80-247-2907-7

THORNTON, S.: *General introductin*, In gender, London Routledge 1997

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie – dětství, dospělost, stáří*. 1.vyd., Portál, Praha, 2000, 522s., ISBN 80-7178-308-0

ZILMANN, D. A GAN, S.: *Musical taste in adolescence*. In: *The Social Psychology of Music*, (eds. D. J. Hargreaves and A. C. North), Oxford: Oxford University 1997 Press, s. 161-187.

Elektronické zdroje:

Odpočinek – volný čas – rekreace a rekreologie. [on-line]. Výukový materiál. [Cit.15-4-2009]. Dostupné na [www: <http://www.fsps.muni.cz/~kse/vyuka/vyuka_dokumenty/rekreologie/rekre_002_odpocinek.pdf>](http://www.fsps.muni.cz/~kse/vyuka/vyuka_dokumenty/rekreologie/rekre_002_odpocinek.pdf).

Hudba v životě dospívajících-pilotní sonda, Pavel Mužík, Acta Musicologica, revue pro hudební vědu, ISSN 1214-5955, číslo 2/2007, dostupné na [www http://acta.musicologica.cz/07-02/0702s04.html](http://acta.musicologica.cz/07-02/0702s04.html)

10 PŘÍLOHY: DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Petra Hřibalová a pro svou diplomovou práci s názvem Význam hudby v životě středoškolské mládeže vás prosím o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je anonymní, vyberte jednu nebo více odpovědí, pokud to výběr umožňuje a odpovězte na vyznačeném řádku. Děkuji za spolupráci.

Pohlaví: M Ž Věk: Obyvatel do 1000 do 5000 nad 5000

1. Jaký význam má pro vás hudba?

- Při poslechu hudby sám odpočívám a relaxuji
- Při poslechu hudby odpočívám a relaxuji s kamarády
- Při poslechu hudby pracuji a studuji
- Hudba mě vůbec nezajímá

2. Hudbu poslouchám:

- Soustředěně
- Pouštím si hudbu jen jako kulisu při práci, sportu, studiu
- Hudbu neposlouchám

3. Jak často hudbu posloucháte?

- Denně
- Několikrát týdně
- Vůbec

4. Kolik času věnujete poslechu hudby denně?

- 5-15 min
- 15-30 min
- 30 min- 1 hod
- 1 hod-2 hod
- 2 hod-3hod
- 3 hod- 4 hod
- více jak 4 hod

5. Oblíbený hudební žánr (lze i více možností):

- Pop
- Rock
- Disko
- Folk
- Vážná hudba

- Punk
- Folk
- Nová vlna (ska, techno)
- Jazz
- Dechovka, folklor

Jiné, uveďte, např. rock 50. -60. léta, metal, underground, hardrock
atd.....

6. Hudbu poslouchám z:...(lze více možností)

- Rádio
- Televize
- PC
- MP3
- Mobil
- CD, desky
- Na koncertu
- Jiné, uveďte, prosím.....

7. Kde a kdy se nejčastěji věnujete poslechu hudby?

- Sám (a)doma
- Ve škole
- S kamarády ve volném čase
- V dopravních prostředcích, na zastávkách, v čekárnách
- Při sportu a jiných volnočasových aktivitách
- Při práci, studiu
- Jiné, uveďte, prosím.....

8. Vyber tvrzení, které nejvíce odpovídá pravdě:(i více možností):

- Hudba pro mě znamená relaxaci, odpočinek a uvolnění
- Hudba pro mě znamená aktivitu, tanec a pohyb
- Hudba nemá v mém životě žádný význam
- Bez poslechu hudby si nedokážu představit den
- Hudba tvoří jednu z hlavních náplní mého volného času

9. Navštěvujete hudební školu nebo jiné zájmové hudební uskupení? Pokud ano, uveďte jaké:.....

Ano Ne

10. Hrál (a) nebo hraje na nějaký hudební nástroj?

- Nehraji a nikdy jsem nehrál (a)
- Hrál (a) jsem, ale již nehraji
- Hrál (a) jsem a stále hraji

11. Zpíváte nebo hraje v nějakém hudebním tělese?

Ano, uveďte v jakém Ne

12. Máte oblíbenou hudební skupinu, interpreta, hudební styl a hudební vzor?

- Ano, uveďte, prosím
- Ne

13. Jak získáváte hudbu, songy, nahrávky?

- Kupuji si CD, desky
- Stahuji hudbu z placených serverů
- Stahuji hudbu zdarma
- Od kamarádů, známých
- Jiné, uveďte.....

14. Jaké hudební akce navštěvujete?

- Koncerty
 - Diskotéky
 - Festivaly
 - Zábavy
 - Hudební kluby
 - Jiné, uveďte:
-

15. Kolikrát měsíčně navštěvujete hudební akce?

1x 2x 3x 4x 5x a více

